

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ζ'

ΤΕΥΧ. 47 -
48 - 49

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ -
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1980

Γραφεία: 'Οδός Μαυρομυζάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669

ΑΘΗΝΑΙ 1980

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπερχηγός Γενικού Επιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ. ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ. ΛΙΑΜΠΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΛΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Επίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Ακαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΙΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ο υπό Ιωαννίνων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πιασης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Μ. ΜΕΛΑΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΘΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος - Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,,
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΘΗΝΑΙ, δόξ Μαιουμιχάλη 7
Τ. 143 - Τηλ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Αγία Παρασκευή Αττικής - Τερψιθέας 64
Τηλ. 65.11.669

Τυπογραφείον:

Γ. ΜΠΡΟΥΖΙΩΤΗΣ - Γ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ
Κωλέττη 4 - Τηλ. 36.03.820

Τυπώνεται σε 3.000 αντίτυπα και αποστέλλεται στα Μέλη και τούς Ακροατάς αντί δρ. 10.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
Πρόσκληση για όμιλία	1
Παρουσία του Όμιλητού	2
Ι. Μ. Χατζηφώτη. Λίγα λόγια για το θέμα	3
Π. Παλαιολόγου. Έλληνίδα! Τί θέλετε να είμαι;	6
Χαρ. Ε. Χαθέλα. Το ΟΧΙ	9
Της Συντάξεως. Ήπειρωτικές Σελίδες	12
Η Φορεσιά της Λιούντζης. Α. Χ. Μ.	13
Κώστα Ντούλα. Η Μαριόλα	20
Ε. Π. Παυλίδη. Τα Ήπειρωτάκια στην Αττική	24
Απ. Βερτοδούλου - Ήπειρώτες στον Όλυμπο	26
Αλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Με το Γιάννη Τσαμάκο στο Καλλίδρομο	28
Της Συντάξεως. Ήπειρωτικά Ανέκδοτα	32
Της Συντάξεως. Ο Γεώργιος Αβέρωφ και οι Καλές Τέχνες	33
Μιχ. Κ. Πετροχείλου. Η Έκθεση Α. Πανταζή	34
Της Συντάξεως. Ήπειρ. Πνευματική Ζωή και Κίνηση	35
Της Συντάξεως. Γράφωμε και μᾶς γράφουν	40
Της Συντάξεως. Έσωτερική Ζωή και Κίνηση	44

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Η Άννα Ιασωνίδου με νυφική φορεσία της Λιούντζης. Βλέπε περιγραφή σελ 13.
(Αρχείο Αλεξ. Χ. Μαρμπούλου)

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ Ζ'

ΤΕΥΧ. 47·
48 - 49

ΑΥΓ(ΣΤΟΣ)· Σ(Ε)ΒΡΙΟΣ·
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1980

Γραφεία: Όδος Μαυρομιχάλη 7—Τ. 143
Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔΡΥΣΙΣ 1906 · ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ 1934

ΕΙΣΔΟΧΗ ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ. 1976

ΟΔΟΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 7 · ΑΘΗΝΑΙ Τ. 143

ΤΗΛ. 3634.152 · 6511.669

ΠΡΟΕΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 11ην Νοεμβρίου 1980, ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 7.30 μ.μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὁμήρου τὴν πρώτην κατὰ σειράν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1980—1981.

Κατ' αὐτὴν μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου θὰ ὁμιλήσῃ ὁ κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης, συγγραφεὺς - κριτικὸς με θέμα:

Ἡπειρωτὲς κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ τοῦς Ἐθνικοῦς Ἀγῶνας, τὰ Γράμματα καὶ τὶς Τέχνες.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν με τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
ΣΤΑΘ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ο γνωστός συγγραφέας, μελετητής κριτικός Ιωάννης Μ. Χατζηφώτης γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια, την πόλη του Καβάφη, το 1944, από γονείς Δωδεκανησίους. Παρακολούθησε τα εγκύκλια μαθήματα στην Πρατσίκειο σχολή Ίδρυμαίας και τα γυμνασιακά στο Αβερύφειο Αλεξανδρείας. Παράλληλα έβγαλε το άραβικό ήμιγυμνάσιο. Έκανε στην Αθήνα σπουδές φιλολογίας και νεώτατος εργάστηκε σε εγκυκλοπαιδικές και άλλες εκδόσεις, σε πολλές αθηναϊκές εφημερίδες, όπως η «Νίκη», το «Έθνος», όπου κρατούσε τη στήλη της κριτικής του διβλίου, ή «Νέα Πολιτεία», «Η Βραδυνή» κλπ. και στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση ΕΙΡΤ και ΓΕΝΕΔ, με τακτικές εβδομαδιαίες εκπομπές. Υπήρξε έφορος του Συνδέσμου Ελλήνων Λογοτεχνών και σήμερα είναι τακτικό μέλος της Εθνικής Έταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών και της Πανελληνίου Ένώσεως Κριτικών Βιβλίου - Έντυπου και τακτικός έταίρος της Έταιρίας Βυζαντινών Σπουδών και της Έταιρίας Ιστορικών Μελετών επί του Νεωτέρου Έλληνισμού. Είναι τακτικός συνεργάτης της «Ιστορίας εικονογραφημένης» της «Πάυρος Πρέζ», του περιοδικού «Ναυτική Έλλάς», και του Α΄ Προγράμματος του ραδιοφώ-

νου της ΕΡΤ. Επίσης συνεργάζεται στην αθηναϊκή εφημερίδα «Έστία», στην «Εκκλησιαστική Αλήθεια» της Αποστολικής Διακονίας κλπ. Κυριώτερα έργα του: «Θωμάς Πασχίδης (1836—1890)», «Άγιον Όρος (Άνθολογία Λογοτεχνικών κειμένων)», «Βυζάντιο και Έκκλησία», «Η Ίερά Μονή Πανοριμίτου Σύμης», «Φώτης Κόντογλου (5 μελετήματα)», «Η Αλεξάνδρεια κι ο Καβάφης» (νέα έκδοση, 5 τόμοι: α΄ Ιστορία της Αλεξανδρινής Λογοτεχνίας, β΄ Άνθολογία της Αλεξανδρινής Λογοτεχνίας, γ΄ Ολίγη αγαπημένη πολιτεία..., δ΄ Καθαφικά μελετήματα - Άπαντα Δ. Ζαχαριάδη, ε΄ Καθαφικό συμπόσιο), «Κόντογλου ο μεταβυζαντινός», «Το κρυφό σχολειό», «Νέα στοιχεία για τον Περικλή Γιαννόπουλο», «Κριτική Βιβλιογραφία της Δωδεκανήσου» (1970 — 1976, τέσσερα τεύχη), «Μαρτυρίες για το δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο των Συμίων», «Το γλωσσικό μας ζήτημα», «Βίος και πολιτεία Κωνσταντίνου Συμιωνίδη (1820—1867)», «Μοναστηρολογία» κ. ά. Έξέδωσε ανέκδοτα κείμενα Κωνσταντή Παλαμιά, Άγγελου Σικελιανού κ.ά. Το 1966—1967 εξέδωσε το περιοδικό «Δωδεκανησιακά», από το 1971 εκδίδει το περιοδικό «Κριτικά Φύλλα», από το 1977 το περιοδικό «Παράδοση» και διευθύνει τη σύνταξη του περ. «Έλληνικός Έρωθρός Σταυρός Νεότητας». Μικρότερες εργασίες του έχουν δημοσιευθεί στην «Έπετηρίδα Έπ. Βυζαντινών Σπουδών», τον «Παρνασσό», τη «Μνημοσύνη», την «Αθηνα», τα «Δωδεκανησιακά Χρονικά», τη «Φιλολογική Πρωτοχρονιά», τη «Νέα Έστία» κλπ. Υπήρξε ιδρυτής και πρώτος Πρόεδρος του Πανελληνίου Συλλόγου Όρθοδόξου και Βυζαντινής Παραδόσεως «Οι Φίλοι του Άγίου Όρους».

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΟΙ ΣΤΟΥΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ, ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΤΕΧΝΕΣ

(Λίγα λόγια για τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας τῆς 11ης Νοεμβρίου)

ΤΟΥ Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

Βρυσομάνα τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης καὶ μετερίζι τῆς ὀρθόδοξης Ρωμιοσύνης, καταυγάζει ἡ «εὐάνδρος» Ἡπειρος στὸ πανελλήνιο στερέωμα. Εὐλαβικὸς ὁδοιπόρος τῶν ἁγίων χωμάτων τῆς, νιώθεις παντοῦ ἰσχυρὴ τὴ φωνὴ τῆς ἱστορίας, ἀνασαινεὶς τὸν καθαρὸ ἀγέρα τῆς λεβεντιάς καὶ τοῦ φιλότιμου, προσκυνᾷς μὲ δέος τὰ λιθάρια τὰ ματωθρεμμένα καὶ ἡ ψυχὴ σου γεμίζει ἀπὸ ὁμορφιά καὶ ποίηση μπρὸς στὰ ἔργα τῆς λαϊκῆς καλαισθησίας καὶ τέχνης.

Ἀπὸ δῶ κίνησαν οἱ πιὸ μεγάλοι Εὐεργέτες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ δῶ καὶ οἱ μαστόροι ποὺ χτίσανε τὶς ἐκκλησιᾶς καὶ τὰ σπίτια, οἱ ταλιαδόροι, ποὺ τὰ στολίσανε, οἱ καλλιτέχνες ποὺ τὰ ἱστορήσανε. Ἐδῶ ἔμεινε στὰ χρόνια τῆς πιὸ σκληρῆς σκλαβιάς ἀναμμένο τὸ λυχνάρι τῆς ἐθνικῆς παιδείας.

Βλέπεις τοὺς δικέφαλους ἀετοὺς στὶς ρόκες, στὰ ὑπέρθυρα τῶν σπιτῶν, στὰ ὑφαντὰ καὶ τὰ ξυλόγλυπτα καὶ συνειδητοποιεῖς πόσο καθαρὴ συντηρήθηκε κι' ἔμεινε στὸν ἀρρενωπὸ τόπο ἡ περιούσια θυ-

ζαντινὴ μας παράδοση. Καὶ ξεπετιοῦνται μπρὸς σου ὀλοζώντανες οἱ ἅγιες μορφές τοῦ Διονύσιου Σκυλόσοφου καὶ τοῦ καλόγερου Σαμουήλ, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἀπλῶν κληρικῶν, ἡ χορεία τῶν μοναχῶν, ποὺ ἔδωσαν μαζί μὲ τοὺς ἄλλους πατριῶτες τῆς Ἡπειρος τὸ αἷμα τους γιὰ νᾶσαι λεύτερος. "Ενα δάκρυ πέφτει ἀπὸ τὰ μάτια σου, ποὺ τὰ ξέρανε ἡ ἰσοπέδωση τῆς σύγχρονης τεχνοκρατίας, αὐτὸς ὁ δαίμονας ποὺ κατέστησε τὸν ἄνθρωπο ὑποχείριο τῆς μηχανῆς κι ἔπνιξε μέσα του τὸ μεράκι καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ τὰ πανεύσομα ἄνθη, ποὺ μόνο ἡ λαϊκὴ ψυχὴ μέσα στὸ φυσικὸ περίγυρό της μπορεῖ νὰ σηκώσει...

Κι ἔρχεσαι στὴν Ἡπειρο γιὰ νὰ θρεῖς τὸν ἀληθινὸ, τὸν ἑλληνικὸ ἑαυτὸ σου, νὰ ξεφύγεις ἀπὸ τὴ Φραγκιά, ποὺ σὲ περιζώνει γιὰ νὰ σὲ ἀλλοτριώσει καὶ νὰ σὲ ρίξει πέρα ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νὰ δώσει νόημα καὶ νὰ δικαιώσει τὴ ζωὴ τοῦ Ρωμιοῦ, νὰ σὲ καρφώσει στὴν πιὸ φριχτὴ ἐρημία, νὰ σὲ θουτήξει στὰ θολὰ λασπονέρια τῶν θάλατων. "Ας εἶναι. Σὰν θέλεις, ἀνήσυχέ μου φίλε, νὰ ἀναθα-

πιστεῖς στήν κολυμβήθρα τῆς πιό γνήσιας παράδοσης τούτης τῆς ρωμαϊκῆς πατρίδας μας σύρε γιά τά Γιάννενα, τήν Πρέβεζα, τήν Ἄρτα, τήν Πάργα, τὸ Μέτσοβο, τὸ Σούλι, τῆ γῆ τῶν Θεσπρωτῶν. Σύρε νά γεμίσεις τὰ πνεμόνια σου μὲ ζεῖδωρες ἀναπνοές.

Καὶ ἂν σ' ἀρέσουν τὰ ὠραῖα πράγματα, τὰ δικά μας τὰ ἑλληνικά, δὲν ἔχεις παρὰ νά στραφεῖς γύρω σου καὶ κάπου θ' ἀνακαλύψεις τὸ ἄξιο ἠπειρώτικο χέρι, γιατί ἡ Ἡπειρος ποτὲ δὲν κράτησε ἐγώϊστικά γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ μόνο τοὺς θησαυροὺς καὶ τὰ πλούτη της, τὰ ὑλικά, τὰ πνευματικά, τὰ καλλιτεχνικά, ἀλλὰ τὰ σκόρπισε ἀπλόχερα σ' ὀλάκερο τὸν ἑλληνικὸ χῶρο. Στὰ Ἐφτάνησα, στὴ Ρούμελη, στὴ Θεσσαλία, στὸν Ἄθωνα, ἀκόμη καὶ στὸ Μοριᾶ, τὸ ἠπειρώτικο χέρι ἀπόθεσε βαθιὰ τὴ σφραγίδα του σὲ ἔργα ἀθάνατα στὸ χρόνο, ἀπαράμιλλα καὶ μοναδικά.

Κι ἀνάμεσα στοὺς πιό λαμπροὺς ἐκπροσώπους τῆς ἠπειρώτικῆς λογιόσύνης, παιδείας καὶ καλλιτεχνίας, στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ἠπειρώτικῆς καὶ τῆς πανελληνίας λευτεριᾶς, ἀκόμη κι ἀνάμεσα στοὺς μεγάλους εὐεργέτες, ἰσχυρὴ εἶναι ἡ παρουσία τῶν κληρικῶν, ἀνωτέρων καὶ ἀπλῶν καὶ τῶν μοναχῶν τῆς Ἡπείρου.

Πῶς μπορεῖ νά λησμονηθεῖ ἡ προ-

σφορὰ στὰ Γράμματα, ἐνὸς Νεόφτου Δούκα, ἐνὸς Μεθόδιου Ἀνθρακίτη, ἐνὸς Ματθαίου Μυρέων, ἐνὸς Ἀνδρέα Ἰδρωμένου, ἐνὸς Μελέτιου Μήτρου, Μητροπολίτη Ἀθηνῶν, τῶν Μπαλάνων Βασιλόπουλων καὶ τῶν ἄλλων παλαιότερων καὶ νεότερων δασκάλων καὶ λογίων κληρικῶν καὶ μοναχῶν; Καὶ ὁ «φωτιστὴς τῶν Ρώσων», ὁ περίφημος Μάξιμος, ὁ Γραικός, ἀπὸ τὴν Ἡπειρο (Ἄρτα) καταγόταν, καὶ τώρα στερνὰ († 1961), ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρο μάλιστα (Κορυτσά), ὁ πληθωρικός Εὐλόγιος Κουρίλας. Πρόσφατα ὁ Φοῖβος Πιομπίνος κατέγραψε στὸ βιβλίο του «Ἕλληνες Ἀγιογράφοι μέχρι τὸ 1821» (Ἀθήνα 1979) 84 ἀγιογράφους τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου, ἀπὸ τὰ Γιάννενα, τὰ Ζαγοροχώρια, τὴν Ἄρτα, τὸ Μέτσοβο, τοὺς Χιονιάδες, τὴν Πωγωνιανή, τὴν Πάργα, τὴν Παραμυθιά. Οἱ πιό πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι εἴτε κληρικοὶ εἴτε μοναχοί. Ἡ διαπίστωση μᾶς βοηθεῖ ν' ἀντιληφθοῦμε γιατί ἡ παράδοση τῆς Ἡπείρου διατηρήθηκε τόσο ἀκμαία, σφριγηλὴ καὶ ἔμεινε ἀνόθευτη ἀπὸ ξένες ἐπιμιξίες. Διότι εἶχε πάντοτε κέντρο ἀναφορᾶς καὶ ραχοκοκαλιά τὴν Ὁρθοδοξία. Καὶ Ρωμιόσύνη χωρὶς Ὁρθοδοξία οὔτε μπορεῖ νά νοηθεῖ οὔτε νά ὑπάρξει.

I. M. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Η ΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

69.— Τὸ σπίτι τοῦ Κρυστάλλη στὸ Συράκο.

(Ἀρχεῖο Ἀπ. Βερτοδούλου)

Ἑλληνίδα! Τί θέλετε νά εἶμαι;

(Δεκέμβριος 1940. Ἀνταπόκριση ἀπ' τὸ ἐλευθερωμένο Ἀργυροκάστρο
τοῦ ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ)

ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ, Δεκέμβριος.— Μεγάλη ἡ δύναμί σου γαλάζια ση-
μαία μας. Βλέπω τὴ δύναμι αὐτὴ
τὴ στιγμή πού τὸ φορτηγὸ αὐτοκί-
νητό μας σταθεμεύει ἐμπρὸς στοῦ δη-
μαρχιακὸ μέγαρο τοῦ Ἀργυροκά-
στρου. Στὴν πλατεῖα χάλκινο ὀρθώ-
νεται τὸ ἄγαλμα τοῦ Τσερτσὶς Τό-
πουλη, ἔθνικοῦ ἥρωος τῶν Ἀλβανῶν
καὶ στὸν ἐξώστη τοῦ δημαρχείου
καμαρώνει ἡ κυανόλευκη. Τώρα μό-
νο ἀρχίζουμε καὶ νά αἰσθανόμαστε
ὄσα ὡς τὴ στιγμή αὐτὴ τὰ ξέραμε,
ἀλλὰ δὲν τὰ νοιώσαμε: Ὁ γαλανὸς
σταυρὸς μας στὴν καρδιά τοῦ Ἀρ-
γυροκάστρου. Κυττάζουμε ὁ ἕνας
τὸν ἄλλον σὰ νά λέμε:

—“Ὡστε ἀλήθεια...

Μπορεῖ ποτέ νά μὴ λέει τὴν ἀλή-
θεια τὸ γαλάζιο αὐτὸ πανί πού κυ-
ματίζει κάτω ἀπὸ τὸ γκριζο οὐρα-
νὸ τῆς γραφικῆς πόλεως;

Τὴν περίμενα αὐτὴ τὴν ἡμέρα, ψι-
θυρίζει ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων
καὶ τρέμει ὀλόκληρος.

Ὁ μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου,
νέος ἀκόμη, δίχως καλιμαῦχι, μὲ τὸ
σταυρὸ στοῦ στήθος, ἔρχεται εἰς προ-
ὑπάντησι τῶν πρώτων Ἑλλήνων πού

μπαίνουν μετὰ τὸ στρατὸ στοῦ Κά-
στρου.

— Σὰς περίμενα, Γέροντα.

Ἀγκαλιάζονται καὶ φιλιοῦνται οἱ
δυὸ ἱεράρχαι. Θὰ χρειασθῆ πολλή
ῶρα γιὰ νά πνίξουν τοὺς λυγμούς
καὶ ν' ἀνοίξουν τὸ στόμα. Βαδίζου-
με πρὸς τὴ Μητρόπολι. Παραμερί-
ζουν οἱ Ἀλβανοὶ καὶ παρακολου-
θοῦν μὲ ἀπορία τὴ συνοδεία. Τρέ-
χουν οἱ Ἕλληνες, ἀρπάζουν τὸ χέ-
ρι τοῦ Δεσπότη, τὸ φέρνουν στὰ χεί-
λη, τὸ φέρνουν στοῦ μέτωπο. Ἕνας
κατάλευκος παπᾶς γονατίζει, κά-
μνει τὸ σταυρὸ του, ἀτενίζει τὸν οὐ-
ρανὸ καὶ λέει:

— Νῦν ἀπολύοις...

Πρὶν πᾶμε στοῦ Ἀργυροκάστρου
μᾶς εἶχαν μιλήσῃ μὲ σκεπτικισμό.
Ποιὸς ξέρει; Τόσα χρόνια χωρὶς
σχολεῖα, μὲ τόσες πιέσεις, μὲ τό-
σους ἐξαναγκασμούς... Ἡ νέα γενεά
ἴσως νά μὴν ξέρῃ οὔτε τὴ γλῶσσα
τῶν πατέρων της. Στούς παλαιότε-
ρους ἴσως νά ἔχη ἀμβλυθῆ ἡ ἐθνι-
κὴ συνείδησις καὶ νά προσαρμόσθη-
καν καὶ ψυχικὰ στὴ νέα κατάστασι
πού δημιούργησε τὸ Ἰταλικὸ πέλμα.
Μοῦ τῶλεγαν καὶ δὲν εἶχα δυσκο-
λία νά τὸ πιστέψω.

Ἄθανατη Ἑλλάδα! Σὲ εἶδα πάλι καὶ ντράπηκα γιὰ τοὺς δισταγμούς. Σὲ εἶδα στὴν ἔκφρασι τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου πού γιορτάζουν τὴν πιὸ χαρούμενη μέρα τῆς ζωῆς τους. Σὲ εἶδα στὰ δακρυσμένα μάτια τῶν Βορειοηπειρωτῶν. Σὲ εἶδα στοὺς νέους πού ἀγκαλιάζουν τοὺς φαντάρους μας καὶ τοὺς λένε σὲ τόνο προσταγῆς: «δὲν μπορεῖτε πιά νὰ φύγετε ἀπὸ δῶ». Σὲ εἶδα στὰ νήπια πού ἀκτινοβολοῦν ὀλόκληρα ὅταν σᾶς λένε: «Εἶμαι Ἑλληνας». Σὲ εἶδα σὲ μιὰ κοπέλλα, ὠραιότατο ἄνθος τοῦ Κάστρου, πού μὲ κύτταξε μὲ αὐστηρότητα καὶ μὲ παράπονο ὅταν τὴ ρώτησα «τί εἴσθε σεῖς, δεσποινίς;» καὶ ὕψωσε περήφανα τὸ καστανὸ κεφάλι της γιὰ νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ:

— Ἑλληνίδα! Τί θέλετε νὰ εἶμαι;

Ἄλλὰ ἐκεῖ πού εἶδα ἀκόμη περισσότερο τὴ δύναμι τῆς φοβερῆς μας ράτσας εἶναι ὅταν ἀπηύθυνα τὴν ἠλίθια ἐρώτησι τοῦ ρεπόρτερ:

— Καὶ τὸ ἔθνικὸ φρόνημα;

Ὁ ἄνθρωπος πού ρωτοῦσα ἦταν ἓνας μεσηλιξ, τύπος νοικοκύρη, μὲ πλατὺ κεφάλι, τυπικὴ ἠπειρωτικὴ μορφή, σοβαρός, βαρὺς, μετρημένος στὰ λόγια του.

— Τὸ ἔθνικὸ φρόνημα! ἐπανέλαβε.

Τὸ ἐπανέλαβε μὲ ἀπορία, σὰ νὰ μὴν κατάλαβε τί τὸν ρωτοῦσα, σὰ νὰ μὴν πίστευε στ' αὐτιά του, σὰ νὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι μποροῦσε ποτὲ νὰ διατυπωθῇ ἀπὸ Ἑλληνα μιὰ τέτοια ἐρώτησι.

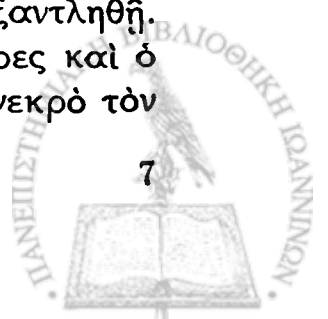
Δὲν μοῦ ἔδωσε ἀπάντησι μὲ τὸ

στόμα. Ἀπήντησαν τὰ μάτια του. Δὲν ἔχω συναντήσῃ ἄλλη φορὰ τὴν ὀργὴν σὲ βλέμμα ἀνθρώπου. Ἦταν ἡ τιμωρία μου. Καὶ δὲν τὴ θρίσκω αὐστηρῆ.

Ἐνας νέος προσφέρεται νὰ γίνῃ ὁδηγός μου στοὺς δρόμους τοῦ Ἀργυροκάστρου. Εἶναι πλημμυρισμένοι ἀπὸ τὸ στρατό μας πού βαδίζει πρὸς τὰ ἔμπρός. Τὸ Ἀργυρόκαστρο δὲν εἶναι τὸ τέρμα του. Δὲν εἶναι κἂν στάσις. Εἶναι ἓνα πέρασμα. Μερικοὶ ὅταν ἀντικρῶνουν τὴν ἐκκλησίαν, ἀφίνουν τὴ γραμμὴ τους γιὰ ν' ἀνάψουν ἓνα κερί καὶ νὰ προσκυνήσουν. Καὶ πάλι συνέχεια. Πόσες μέρες καὶ πόσες νύχτες; Βρεμμένοι, λασπωμένοι, ἀξύριστοι. Δὲν πῆραν τὴν ἀναπνοή τους. Βιάζεται τόσο πολὺ ὁ ἐχθρός... Αὐτὸ εἶναι τὸ παράπονό τους. Δὲν προφθαίνου νὰ τὸν συναντήσουν. Οἱ ἐμπροσθοφυλακὲς μας χάνουν συχνὰ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὶς ὀπισθοφυλακὲς τῶν ὀπισθοχωρούντων Ἰταλῶν. Ἔτσι καὶ στὸ Ἀργυρόκαστρο. Ὅταν οἱ δυνάμεις μας ἔφθασαν τέσσερα χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι οἱ Κένταυροι μετέθεσαν στὰ πόδια τὰ φτερά τῶν καπέλλων κι' ἔγιναν ἄφαντοι. Μοῦ ἀφηγοῦνται ὅτι ὁ τελευταῖος Ἰταλὸς στρατιώτης φεύγοντας ἀπὸ τὰ περίξ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἔξαπέλυσε τὴ χειροβομβίδα του καὶ φώναξε ἑλληνικά :

— Ἄτιμο Γκρέκο!

Ἐξαγριώθηκε ὁ τσοληᾶς. Τὰ φυσίγγια του ὅμως εἶχαν ἐξαντληθῇ. Σκύβει τότε, ἀρπάζει πέτρες καὶ ὁ Δαυὶδ λιθοβολῶν ἀφήνει νεκρὸ τὸν

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

70.— Στο 'Ελευθερωμένο 'Αργυρόκαστρο. Δεκ./βρίος 1940. 'Ο παλιός κι ό σύγχρονος 'Ιεράρχης. 'Ο Σπυρίδων Βλάχος κι ό Παντελεήμων Κοτόκος.

ΤΟ ΟΧΙ!

28 Ὀκτωβρίου τοῦ χίλια ἐνιακόσια σαράντα...

Νύχτα ξυπνάει ξαφνικὰ κι' ὀρμάει στή μάχη ἢ Ἑλλάδα,
νύχτα ξυπνοῦν τὰ πάντα.

—Ὁ κόσμος ὅλος, τὰ βουνά, τὰ πέλαγα, τῆς γῆς ἢ κάθε κώχη,
κι' ἀναρριγοῦν ἀπ' τὸ τραχὺ ἱστορικό της «Ὁχι»!

Νύχτα σκορποῦν οἱ Οὐρανοὶ τὸν ὄλεθρο μὲ τὸ καυτὸ μολύβι...
Νύχτα οἱ σάλπιγγες ἤχοῦν. Κι' ἀπὸ τὸ κάθε σπίτι καὶ φτωχικὸ καλύβι
πετοῦν «οἱ ἀητοὶ» μας στ' ἄρματα... Καὶ τὰ παιδιὰ κι' οἱ γέροι,
μέσ' στὸ ἀνεμοβρόχι,
τρέχουν κοντὰ καὶ μὲ φωνὴ ποῦναι χολὴ καὶ πείσμα,
κράζουν μαζί τους: "Ὁχι!

"Ὁχι!... Δὲν θὰ περάσετε, χτυπᾶν μ' ὀργὴ σήμαντρα καὶ καμπάνες!
Καὶ οἱ γυναῖκες κι' οἱ ἀδερφές, ὅλες μαζί, κι' οἱ μάνες
μὲ νικητήριες εὐχές προπέμπουν τοὺς ἀητούς μας γιὰ τὴ φωτιὰ
τοῦ «Ὁχι»
κι' ἀτρόμητες στὸ τρομερὸ τὸ φάσμα τοῦ πολέμου,
κράζουν κι' αὐτὲς μὲ πάθος: "Ὁχι!

"Ὁχι!... Δὲν θὰ πατήσετε, ὅσοι πολλοὶ κι' ἂν εἴστε, τὰ ἅγια μας
τὰ χώματα!

Αὐτὴ ἢ Ἑλλάδα ἢ μικρὴ, χιλιάδες χρόνια τώρα — στὸ ριζικὸ της
τῶχει —

Ὁρθώνεται ἀπτόητη στή βία καὶ κραυγάζει στὸν κάθε ἐχθρό της:
"Ὁχι!

28 Ὀκτωβρίου τοῦ χίλια ἐνιακόσια σαράντα...

Ἄκοῦν τὸ «Ὁχι» οἱ λαοὶ κι' ἀναθαρροῦν... Καὶ ζοῦν ἐλεύθεροι
γιὰ πάντα!...

ΧΑΡΙΛΑΟΣ Ε. ΧΑΒΕΛΑΣ

τελευταῖο ὑπερασπιστὴ τῆς πόλεως.

Ἄπὸ ἐδῶ καὶ πέρα χωρὶς ἐμπόδια εἶναι ὁ δρόμος. Ἐνας λοχαγὸς μας ἀκολουθούμενος ἀπὸ ἓνα εὐζωνο μπαίνουν πρῶτοι στὸ Κάστρο. Οὔτε ἶχνος Ἰταλοῦ. Εἶχαν προετοιμάσῃ ἐγκαίρως τὴν ἀναχώρησί τους. Καμμιά ἀρχὴ στή θέσι της. Οὔτε ἀστυνομία, οὔτε δικασταί, οὔτε δή-

μαρχος. Δὲν ὑπῆρχε κανεὶς καὶ γι' αὐτὴ ἀκόμη τὴν τυπικὴ παράδοσι τῆς πόλεως. Ἄπὸ τὸν ἐξώστη τοῦ δημαρχείου, τὸ ξέρετε ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματα, εἶπε λίγα λόγια ὁ Ἑλλην λοχαγός. Ὑποσχέθηκε τὴν εὐνομία. Βεβαίωσε ὅτι ἢ Ἑλλάς δὲν μάχεται γιὰ κατακτήσεις. Ἄ-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στή σελίδα 32)

Ἡ Ἱταλική εἰσβολή μετὰ τὸ λαϊκὸ σκῶμμα

Ἐμεῖς δὲν εἶμαστέ ποτὲ φασίστες

(Σκίτσο Ἀθ. Δουρδούφη).

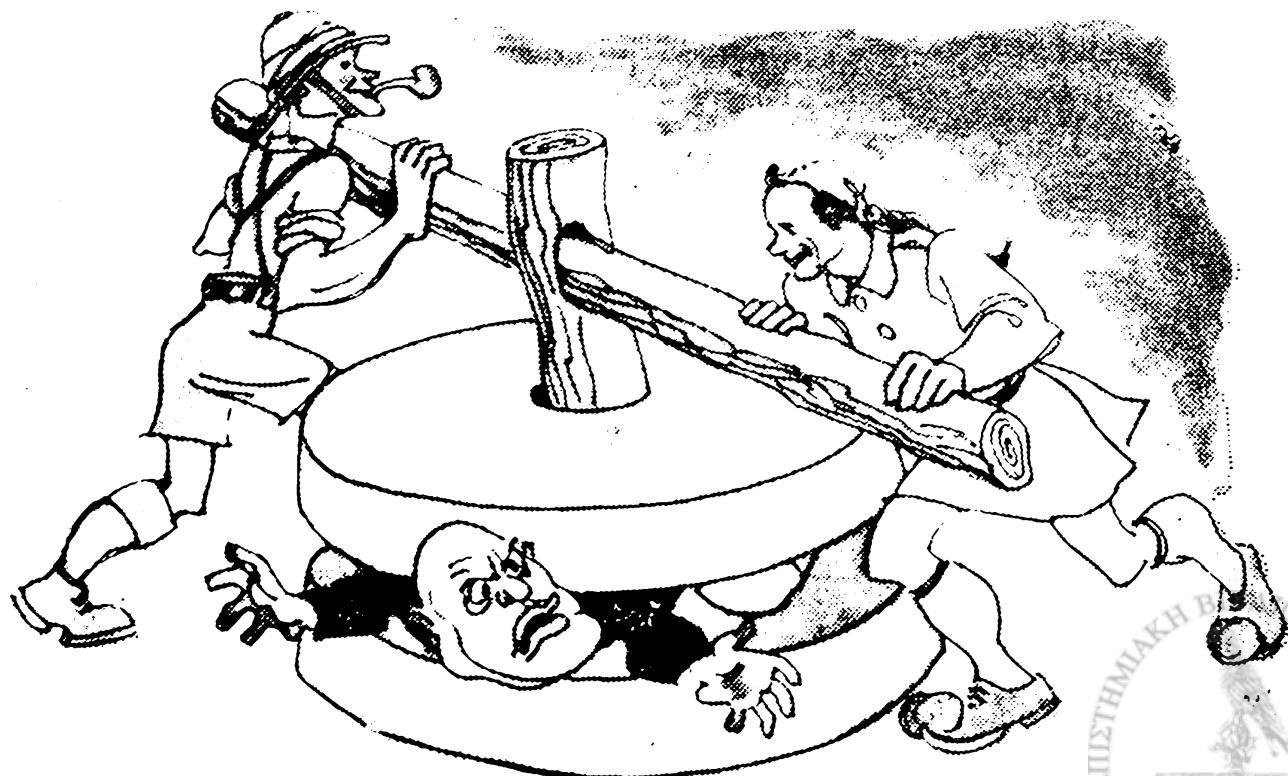

καὶ τὸ πνεῦμα τῶν Γελοιογράφων

"Άλλες γιὰ τὰ Τίρανασα...

(Τοῦ κ. Κ. Μπέζου)

Πῶς τὸ τρίβουν τὸ πιπέρι!

Δυὸ μπουγιουρντιὰ τοῦ Ἀλῆ Τεπελευλῆ γιὰ τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Κοσμᾶ

Α'

Ἀπὸ τὸν Ὑψηλότατον

Βεζύρ Ἀλῆ Πασιᾶ
(Τ. Σ.)

Εἰς ἑσᾶς Ρωμαῖοι ναχαγιέ τοῦ Βερατίου, Μουζακιάρηδες καὶ Βλάχο Γκραμποδάρηδες χωρία καὶ τζιφλίκια. σᾶς φανερώνω ὅτι γιὰ ὅπου ἔβαλα Ἐπίτροπον νὰ μοῦ φιάσῃ τὸ Μοναστήριον τοῦ ΓεροΚοσμᾶ καὶ ἐβοήθησα καὶ ἐγὼ ἄσπρα καὶ νὰ βοηθήσετε καὶ τεῖς καθὼς νὰ σᾶς πῆ ὁ Δεσπότης διὰ νὰ φιαστῇ αὐτὸ τὸ Μοναστήριον. καὶ ὅποιος νὰ μὴ βοηθήσῃ θέλει μοῦ ἀπομείνῃ τὸ χατῆρι καὶ ὕστερον θὰ λὰ τὰ πληρώσετε διπλᾶ. καθὼς σᾶς προστάζω ἔτσι νὰ ἀκολουθᾶτε ἐξ ἀποφάσεως.

Τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1813 Ἀργυροκάστρῳ.

(Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ + Οἰκονόμου Δημητρ. Παπαϊωάννου εἰς «Μικρασιατικὸν Ἡμερολόγιον Ἐλ. Σβορώνου 1914, σελ. 212) ὑπὸ τὸν τίτλον «Παλαιὰ Χειρόγραφα».

Β'

Ἀλῆς

Καὶρ ντουατζῆδες μου Μητροπολίτη τοῦ Μπερατίου καὶ Κόλη, Μήτρον καὶ Χατζῆ Γιάγκο. σᾶς χαϊρετῶ καὶ σᾶς φανερώνω, ὅτι ἐκκατάλαβα τὰ ὅσα μοῦ γράφετε καὶ ἐγὶνα βακούφης καὶ ἀπὸ τὸν Ἡγούμενον καὶ τοῦ ἱεραμα χάξι πολὺ ὅ-

που ἐγινῆκατε μουκαέτηδες διὰ τὸν Γέρο-Κοσμᾶ, γιὰ ὅπου ἔρχεται τώρα αὐτοῦ ὁ Ἡγούμενος καὶ ὁ Νικόλαος μαζί μὲ τὸν πρωτομάστορα καὶ νὰ βάλετε νὰ φθιάσῃ τοὺς ὀντάδες καὶ τὸ κουλούρι τοῦ Μοναστηρίου ὅπου νὰ γένη τεκμήλι ἀπ' ὅλα τὰ Μοναστήρια, ὅτι τὸ τώρα μὲ τὸ ἔλθιμο θελὰ ἔλθω ἐκεῖ καὶ θέλω νὰ τὸ εἶρω ἔτοιμον, μουνὰ νὰ πασχίσετε ὅλοι σας νὰ τὸ φθιάσῃτε καὶ ὅλοι οἱ Ρωμαῖοι τοῦ Μπερατίου νὰ βοηθήσουν μικροὶ τε καὶ μεγάλοι καὶ γράφω καὶ τοῦ Ἰβραῆμ Ἀράπη διὰ νὰ σᾶς κάμῃ μουσαεδέν σὲ κάθε δουλειὰ καθὼς σᾶς γράφω νὰ κάμετε καὶ ὑγιαίνετε.

1814 Σεπτεμβρίου 12 Ἰωάννινα.

(Ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ + Οἰκονόμου Δημητρ. Παπαϊωάννου εἰς «Μικρασιατικὸν Ἡμερολόγιον Ἐλ. Σβορώνου 1914 σελ. 212, ὑπὸ τὸν τίτλον «Παλαιὰ Χειρόγραφα»).

Σ η μ ε ι ὠ σ ε ι ς:

ναχιγιέ = λ.τ. περιοχή, δῆμος.

ντουατζῆς = λ.τ. εὐχέτης, πιστὸς θεράπων.

βακούφης = λ.τ. προστάτης εὐαγούς ἰδρύματος.

μουκαγιέτ = λ.τ. ἐγγεγραμμένος, δεμένος, ὑπόχρεως.

κουλούρι = κομπίες, τρούλος.

τεκμίλι = λ.τ. συμπλήρωση, ἀποπεράτωση.

μουσαντάκ = λ.τ. ἐπικύρωση. α.χ.μ.

Ἡπειρωτικὴ Λαϊκὴ Τέχνη. Ἡπειρωτικὲς φορεσιᾶς Φορεσιά τῆς Λιούντζης Ἀργυροκάστρου

Ἀπὸ τὴν ἔρημη Λιούντζη στάχτη
κι' ἀποκαΐδια μένουν σήμερα.

Ἄλλοτε ἡ γραφικὴ ἐπαρχία,
στὴν νοτιοανατολικὴν πλαγιά τοῦ
βουνοῦ Λύγκος, ἀπ' ὅπου παίρνει
πιθανῶς καὶ τ' ὄνομά της πνιγμένη
στὸ πράσινο καὶ τὰ κρῦα νερά της,
εἶχε τὰ πάρα κάτω χωριά — κεφα-
λοχώρια = μητροκωμῖαι.

Σέ λ τ σ η στὸ λαιμὸ (γκρίκα)
τοῦ βουνοῦ ἐπάνω ἀπὸ τὸ χάσμα,
ποῦ τὴ χωρίζει ἀπὸ τὸ Λάμποβο τοῦ
Σταυροῦ κι ὅπου περνάει ὁ ποτα-
μὸς τῆς Σούχας (ὁ Σωχακὸς τοῦ
«Χρονικοῦ») καὶ μὲ τὴ σειρά Στε-
γ ὀ π ο λ η ἢ Ν α γ ο π ο Ὑ -
λ ο υ ς, Σ α ρ α κ ῖ ν ι σ τ α, Κ ε-
σ τ ο ρ ᾶ τ ι ἢ Κ ε σ τ ο ρ ᾶ τ ε ς καὶ Κ ε-
σ α ρ ᾶ τ ε ς, Δ ο ξ ᾶ τ ι, Κ α λ ἔ ζ ι,
Μ ῖ γ γ ο υ λ η, Ν ὄ κ ο β ο ν, Ἐ-
ρ ῖ ν τ ι σύνορο Λιουντζουριάς καὶ
Ρίζας.

Κάτω ἀπὸ τὴ Στεγόπολη εἶναι ὁ
μικρὸς συνοικισμὸς τῆς Σούχας γ ε-
ῶ ρ γ ι ο ν (τσιφλίκι), ποῦ ἡ Λιούν-
τζη δὲν ἔδινε ποτὲ νυφάδες καὶ θεω-
ροῦσε τοὺς Σουχιῶτες (Σοῦ= νερὸ
ἀπὸ τὰ πολλὰ νερά, ποῦ ἀναβρύ-
ζουν) παρακαταιανούς. Κάτω ἀπὸ
τὴ Σαρακίνιστα καὶ τὸ Κεστοράτι οἱ
μικροὶ συνοικισμοὶ τῆς Τ ρ α ν ο υ-

σ ῖ σ τ α ς καὶ τῆς Κ ρ ῆ ν α ς
(τσιφλίκια Ἀργυροκαστρινῶν ἀγά-
δων) ποῦ τελικὰ ἀφομοιώθηκαν καὶ
ἔγιναν χωριά τῆς Λιουντζουριάς.
Σ' ἄλλα κεφάλαια μᾶς ἐδόθηκε
ἀφορμὴ νὰ μιλήσωμε γιὰ τὴ Λιούν-
τζη.

Διακρίθηκαν οἱ κάτοικοί της γιὰ
τὸν πατριωτισμὸ, τὴν ἀρχοντιά τους
καὶ τὸν πλοῦτο τους, φερμένον ἀπὸ
τὴν Πόλη. Ὁ πλοῦτος κι εὐγένεια
τοὺς ἔκανε νὰ ὑπερέχουν καὶ νὰ ὀ-
νομασθοῦν Μ π α σ ι ο λ ι ο Ὑ ν -
τ ζ ι δ ε ς.

Ἡ προσωνομία ἀποδίδεται μὲ σε-
βασμὸ στοὺς ἡλικιωμένους καὶ τοὺς
ἄρχοντες. Ἀπὸ τὴ Λιούντζη μετα-
φέρθηκε στὴν Πόλη, ὅπου οἱ κάτοι-
κοί της διέπρεψαν στὸ ἐμπόριο. Τὴν
προσωνομία τὴ συναντοῦμε καὶ στὸ
Λαμπρίδη (Σουλιωτικὰ - Ἡπειρωτ.
Μελετήματα) ποῦ ἀναφέρεται, πὼς
κάποιος Σουλιώτης ἀντιμίλησε, σὲ
μιὰ συνέλευση, στὸν Γιώργη Μπό-
τσαρη καὶ τὸν ἀπεκάλεσε Μ π ᾶ -
σ ι ο Γ ι ῶ ρ γ ο.

Ὁ Μπότσαρης ἀπήντησε, κατὰ τὸ
Λαμπρίδη:

«Σαράντα χρόνια Μπότσαρης
καὶ τώρα Μπάσιο Γιώργος;»

τάχα πειραγμένος ἀπὸ τὴν προσω-

νυμία πού σημαίνει γεράματα σε-
θαστά, αλλά πάντως... γεράματα!

Οικογένεια Λούντζη, απόδημη ά-
πό τή μακρυνή πατρίδα της, τή Λι-
ούντζη βρίσκομε στή Ζάκυνθο από
τό 1755 (Βλ. ιστορία τής Ζακύνθου
Λ. Χ. Ζώη, σελ. 144).

Συμπεθεριό οί Λιουντζιώτες είχαν
μόνο μεταξύ τους στά χωριά, πού
άναφέραμε. Ούτε στο Άργυρόκα-
στρο δίναν νυφάδες, πολύ περισσό-
τερο σέ άλλα χωριά μή Λιουντζιώ-
τικά. Στά τελευταία χρόνια τής πα-
ρακμής αναγκάστηκαν νά δώσουν
στο Άργυρόκαστρο και στο Λάμπο-
βο του Σταυρού και κεί δμως κοπέλ-
λες, πού είχαν περάσει τά τριάντα
τους χρόνια.

Οί πέρδικες τής Λιούντζης δύσκο-
λα κατεβαίνουν από τά πετρόβουνα
τους!

Κατ' έξαίρεση, ή Λιούντζη έδινε
νυφάδες στήν Πολίτσανη του Πω-
γωνίου και Ιδίως τά κοντινά σ' αυ-
τήν χωριά τής Λιούντζης ή Σέλτση
και ή Στεγόπολη. Θα νόμιζε κανείς
ότι οί νυφάδες αυτές θα ντύνονταν
μέ τήν Πωγωνία φορεσιά, και δ-
μως έγινε τό αντίθετο, ή Πολίτσανη
ντύθηκε δλη στά Λιουντζιώτικα!

Ή Πολίτσανη ήταν από τά μεγα-
λύτερα χωριά τής Βορ. Ήπειρου μέ
1650(*) κατοίκους μέ παιδεία και

(*) Ένα Πολιτσανίτικο δίστιχο λέγει:
«Κότο Φώτους μπιριντζί, Πολιτσαν τρεκίντ
στεπί» = «Ο Κώτο Φώτος ό καθ' όλα σπου-
δαίος, ή Πολίτσανη τρακόσια σπίτια.

Και άπ' αυτό θγαίνει ό λογαριασμός
του πληθυσμού της: 300 σπίτια πρός πέν-
τε ψυχές τό κάθε σπίτι χίλιες πεντακόσιες
ψυχές.

πολιτισμό άνώτερο και πλούτο ά-
σύκрито.

Οί Πολιτσανίτες ταξιδευαν σαν
τους Λιουντζιώτες και έμπορευονταν
στήν Πόλη, στή Ρουμανία κλπ. Με
χρήματα των ταξειδεμένων τέκνων
της λειτουργούσε και ύφαντουργική,
Σχολή και άνέπτυξε σημαντική βιο-
τεχνία. Έτσι εξηγείται τό συμπεθε-
ριό τής Λιούντζης μέ χωριό έξω άπ'
αυτή.

Έ λ λ η ν ο ρ α φ τ ά δ ε ς στήν
Πολίτσανη ήταν ό Γιάννη Γιώτος, ό
Γόλη (Γρηγόριος) Κονόμος, ό Γιάν-
νης Νότης, ό Γόλη Νότης (τά παιδιά
του Νότη). Φκιάχναν στολές τής Λι-
ούντζης, τζαμαντάνια, πεσλιά, γελέ-
κια.

— Άν θέλεις νάειμαι δμορφη, αν θέλεις
νάειμαι άπρη,
στείλε στήν Πόλη για γιαλί, στά Γιάν-
νινα για χτένι
στείλε και στήν Πολίτσανη για κόκκι-
νο γελέκι.

λέει τό δημοτικό τραγούδι.

— Τό χτένι νά χτενίζωμαι και τό γιαλί
νά γλέπω
και τό γελέκι νά φορώ στήν εκκλησιά
νά πηαίνω,
νά κάμω άγόρια νά σφαγούν, κοράσια
νά πλαντάξουν,
νά κάμω τον πρωτόπαπα νά χάσ' τή
λειτουργιά του
νά κάμω τον χαζόπαπα νά χάσση τά
δεφτέρια
νά κάμω τον πρωτόγερο νά χάσση τά
σπατάκια.

Μά δε φκιάχναν μόνο γελέκια

στην Πολίτσανη, τὰ γελέκια πού φέρναν τέτοια ἀναστάτωση καὶ διαλύανε τὴ λειτουργιά! Εἶχε καὶ ξαϊκουστοὺς Κ ο υ ν τ ο υ ρ ά δ ε ς τὸν Κιάκη (Κυριάκο) Λιάτσο, τὸν Κίτσο (Χρῆστο) Ζῶτο καὶ τὸν Μῆτρο Τσίνη.

Ἡ περίφημη φορεσιὰ τῆς Λιούντζης ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἐπόμενα τεμάχια, πού βλέπει ὁ ἀναγνώστης στὴν εἰκόνα τοῦ ἐξωφύλλου. Ἀναφέρομε τὰ ὀνόματα τῆς τοπικῆς διαλέκτου καὶ τὴν ἐρμηνεία τους.

Π α σ μ ά κ ε (πασουμάκια) κίτρινα φορεῖ ἢ νύφη πρὸ τοῦ γάμου ἀγορασμένα ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴ μάνα της. Ὁ γαμπρὸς θὰ τῆς κάνει δῶρο λουστρίνια.

Τ σ ο υ ρ ά π ε (κάλτσες) πλεχτὲς μάλλινες μὲ λουλούδια σὲ 7—8 χρωματισμοὺς.

Κ ε μ ί σ π ο υ κ α μ ί σ α λινὴ ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω, ὁ γῦρος της (φοῦντι) φέρνει χρυσὸ κέντημα φάρδους μιᾶς πιθαμῆς καθὼς καὶ τὸ πρόσθετο περιλαίμιο πότε ἀνοιχτὸ καὶ πότε κλειστὸ κι αὐτὸ μὲ χρυσὸ κέντημα.

Φ ε ρ μ ε λ έ (φέρμελη) πάνω ἀπὸ τὴν πουκαμίσσα ἐλαφρὸ μεταξωτὸ ἢ λινομέταξο. Ὁ γῦρος της κεντημένος χρυσὸς φάρδους μιᾶς πιθαμῆς, ἐπάνω ἀπὸ τὸ γῦρο τῆς πουκαμίσσας. Τὰ μανίκια φαρδιά, σχιστὰ στὴν ἄκρη, χρυσοκέντητα ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ, ὅταν ἀναδιπλώνονταν.

Ν τ ο υ λ α μ ᾱ ς (ἐπενδύτης) ζακετοῦλα μέχρι τὴ μέση ἀπὸ τσό-

χα ἢ θελοῦδο κεντημένος στὸ στήθος. Τὰ μανίκια μακριά, στίς ἄκρες σχιστὰ κεντημένα μὲ χρυσὸ πάνω - κάτω, πού φαίνεται κατὰ τὴν ἀναδίπλωση. Πέφτουν ἐπάνω στὰ μανίκια τῆς φέρμελης.

Τ σ ό χ α, κ α τ η φ έ ς ἐξωτερικὸ φόρεμα ἀπὸ θελοῦδο καὶ παληότερα ἀπὸ τσόχα. Ὁ γῦρος χρυσοκέντητος καὶ τὸ στήθος πλάκα κεντημένο καὶ κατὰ μῆκος στὸ ἀνοιγμα ἀπὸ πάνω μέχρι κάτω.

Κ ε σ ο ὕ λ ε (*) - (φέσι) χρυσοκέντητο κι αὐτὸ, ἐπάνω φέρει ραμμένα φλωριὰ καὶ λάμπες - πούλιες. Πίσω κρεμιέται ἢ φοῦντα χρυσῆ μὲ τριτίρι καὶ καταλήγει σὲ θύσανο ἀπὸ κίτρινα μπρισίμια μέχρι τὴ μέση.

Ζ ώ ν η κεντημένη ἀπὸ κάτω κι ἀπὸ πάνω μὲ θηλύκια.

Φ λ ο κ ά τ α χρυσοκέντητη. Ἡ φλοκάτα εἶναι ἀπὸ δίμιτο μὲ ἄραια χρυσοκέντητα σημεῖα χωρὶς μανίκια. Φοριέται, ὅταν ἢ νύφη πηγαίνει στὴν ἐκκλησία καὶ ὅταν κάνει κρῦο.

Ἡ πουκαμίσσα τῆς δεύτερης φορεσιᾶς φέρει στὸν ποδόγυρό της ἓνα γαλόνι κεντημένο μὲ μαύρη κλωστή.

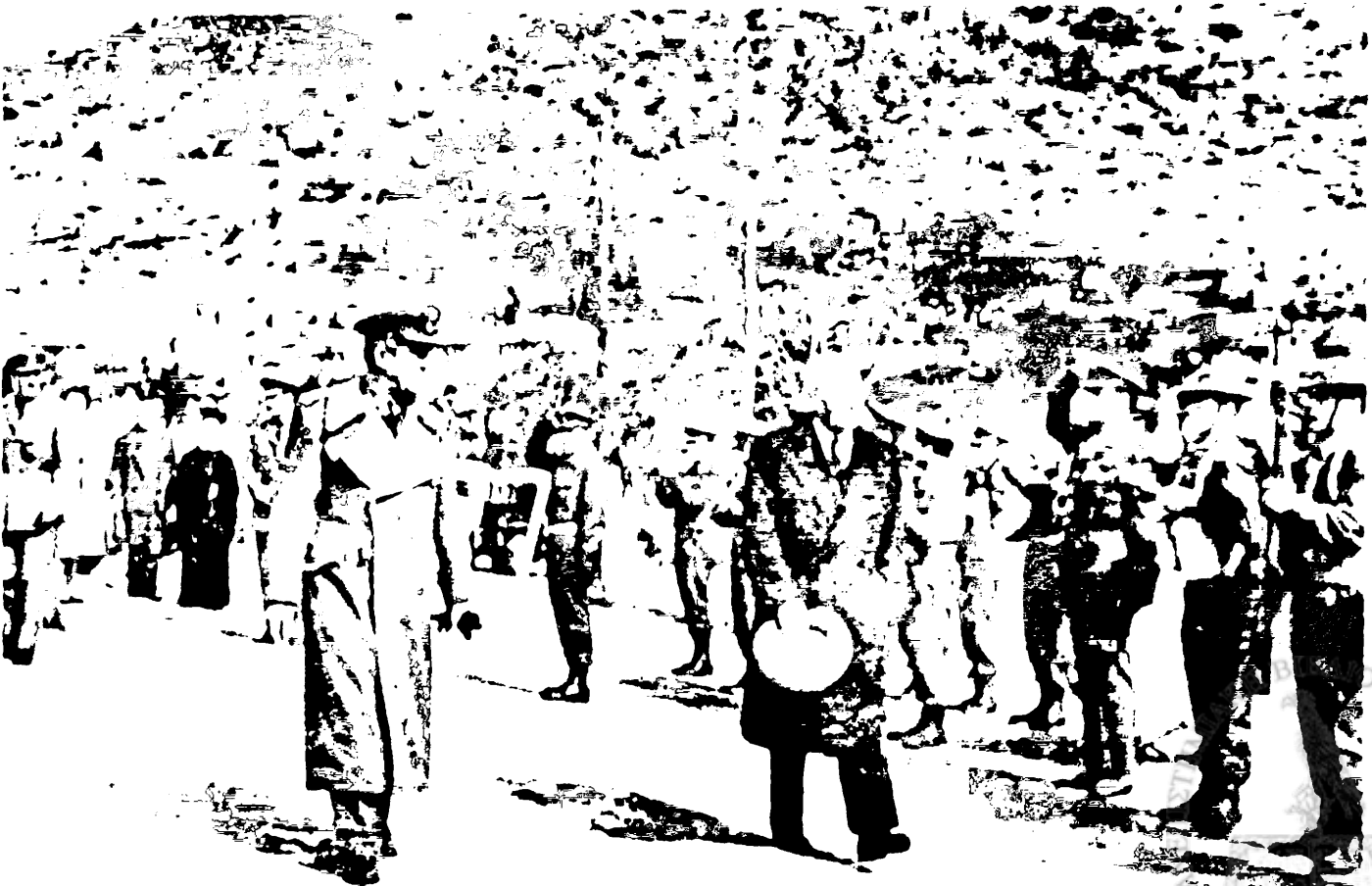
Αὐτὴ εἶναι ἢ νυφικὴ φορεσιά, ἢ φορεσιά τοῦ γάμου, ἢ φορεσιά τῆς

(*) Κ ε σ ο ὕ λ ε = ξούλ = καυσύλη ἀπὸ τὸ κ α ὕ σ ι α (Μακεδονικὸς πῖλος). Ἡ σκούφια ἔφερε ἐπάνω φλουριὰ δ ο ὕ π ι ε ς ἰσπανικές, λουδοβίικεια, μαχμουντιέδες, μισίρικα (Αἰγύπτου) διάφορα, ρουμπιέδες ρεγγίνες Μαρίας Θηρεσίας, βενέτικα διάφορα κλπ.

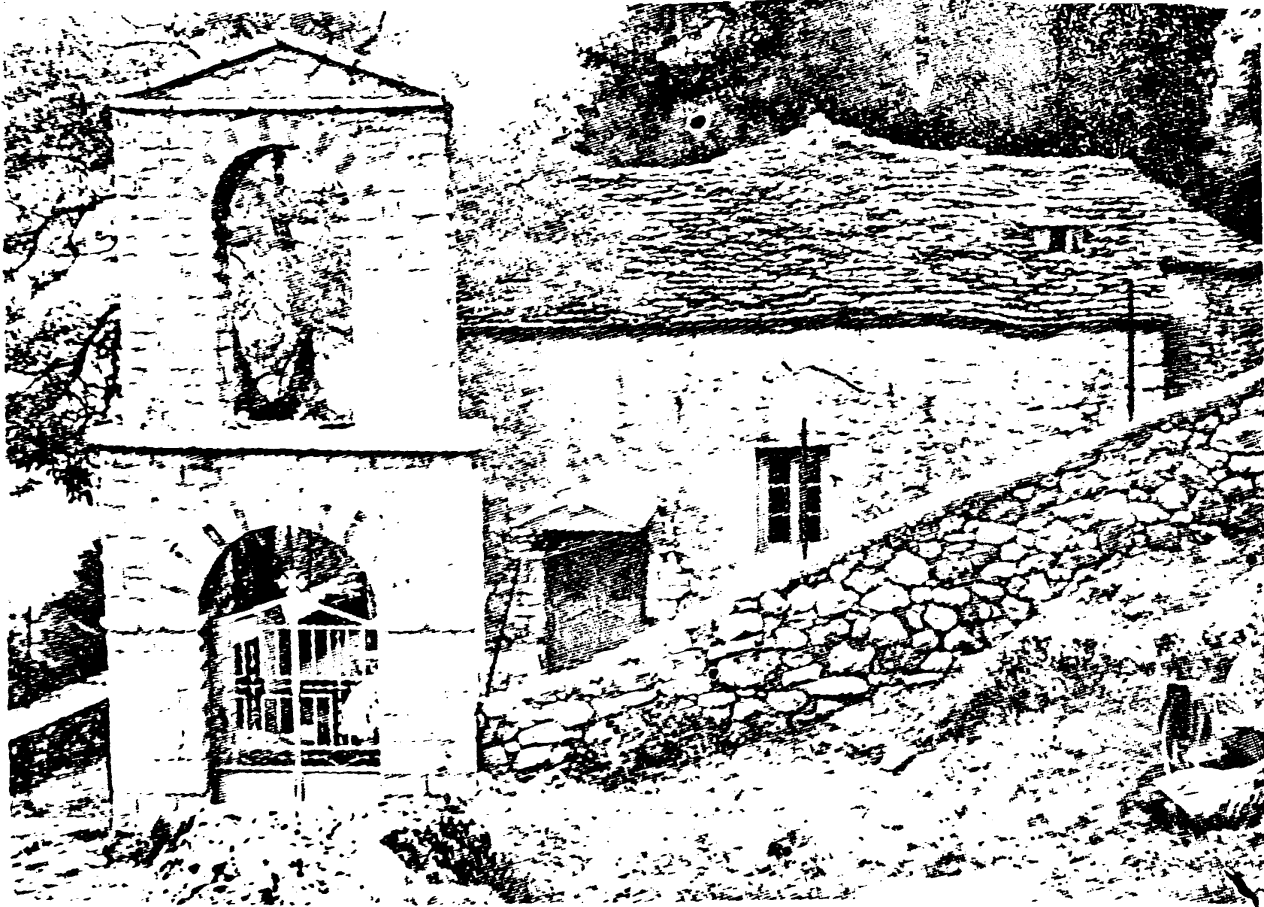

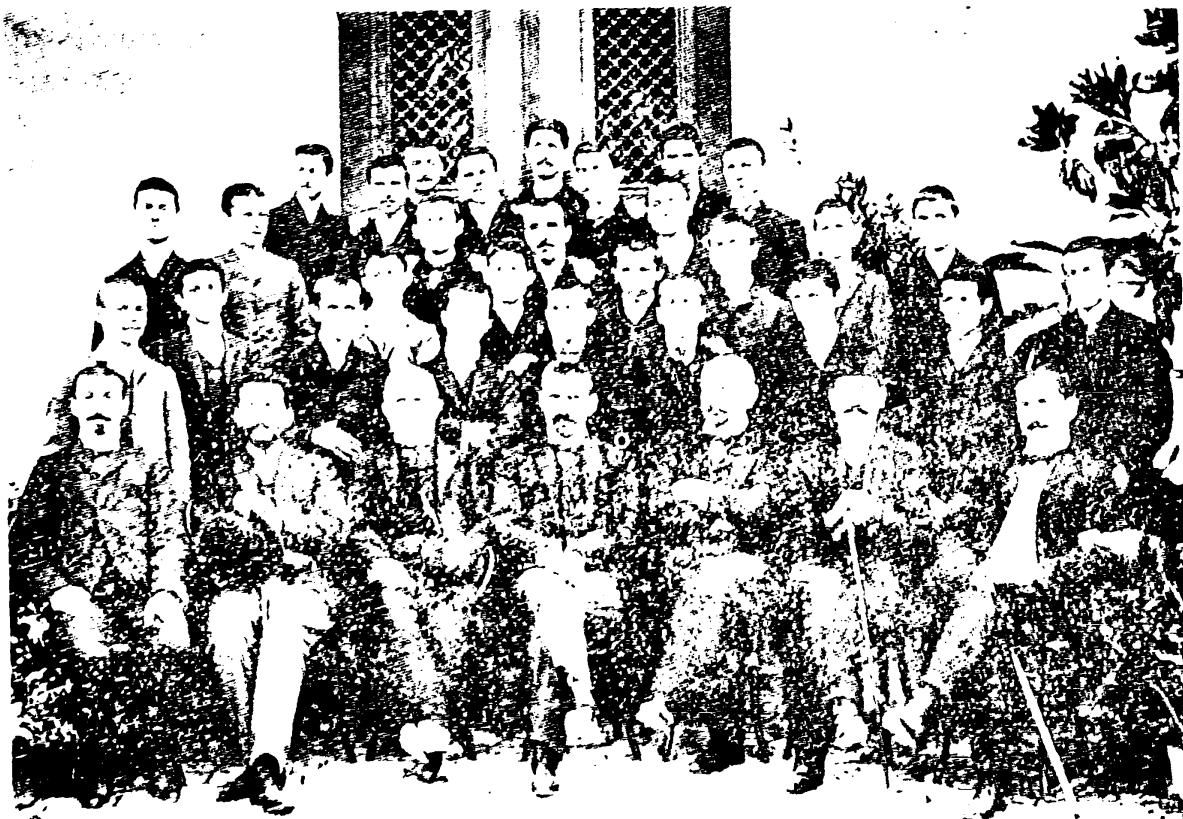
71.— Φυλάκιο Βασιλικού Παλατιού. Ο ύπουργος Στρατιωτικών Βασ. Δημόρατος, ο τότε (1963) Διοικητής της VIII Μεραρχίας, και η κ. Είρη Παπαχρυσάνθου με το δώρο ραδιόφωνο των Φίλων των Ίωαννίνων.

72.— Ο Β. Αρχηγός και ο Διοικητής της VIII Έπιθεωρούν Στο θάθος

73.— Μονή Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Κλειδονιά (Κλειδονιάβιστα Κενίτης).
(Ἀρχεῖο Ἀπ. Βερτοδούλου)

61.— Ἀπὸ ἀριστερά: Νικ. Εὐαγγελίδης (μετέπειτα Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας),
Κων. Ἀράπης, Δημ. Λειβαδέας, Γεώργ. Καλούδης, Ἰ. Στούπης, μὲ τὸ γένι ἀγνω-
στος, Φ. Σαγγούνης.
(ἀναδημοσίευση) (Ἀρχεῖο Ἐ. Δόβα)

χαρᾶς καὶ τῆς ἐπισημότητος. Στοῦ χρόνου τὸ πέρασμα καὶ ἀναλόγως τῶν οἰκογενειακῶν συνθηκῶν παθαίνει μεταβολές. Σημειώνομε τίς σπουδαιότερες.

Ἡ φορεσιά, ὅπως περιγράφεται φοριέται μέχρι τὰ 28—30 χρόνια τῆς ἡλικίας τῆς νύφης, τὸ φέσι ἔχει θγῆ στὰ 3—4 χρόνια μετὰ τὸ γάμο καὶ ἔχει ἀντικατασταθῆ με μαντήλι καὶ στὸ μέτωπο κρεμασμένος χρυσὸς μαχμουντιές. Τὸ διάστημα πού φοριέται, μετὰ τὸ γάμο, μειώνεται, ἂν νωρὶς γεννήσῃ παιδιά, ἢ ἂν ξενητευτεῖ ὁ ἄνδρας τῆς. Εἶναι εὐλόγο λοιπὸν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοπέλλας καὶ τῶν γονιῶν νὰ παντρευτεῖ νωρὶς, ὥστε νὰ μπορέσῃ νὰ γλεντήσῃ μέχρι τὰ 28—30 χρόνια τῆς.

Ὅταν λοιπὸν τῆ νέα γυναῖκα τὴν πιάσουν τὰ παιδιά ἢ συντρέξῃ ἡ θλιβερὴ περίπτωσις τῆς ξενητειᾶς τ' ἄνδρός τῆς τότε, ὑποχωρεῖ τὸ πολὺ χρυσὸ τῶν κεντημάτων καὶ μπαίνει τὸ πράσινο στὴ θέση του. Αὐτὴ εἶναι ἡ δευτέρα φορεσιά μέχρι τὰ σαράντα τῆς χρόνια. Μετὰ τὰ σαράντα ὅλο τὸ χρυσὸ ἔχει ἐξαφανισθεῖ καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ πράσινο κέντημα με κανένα τσαπράζι. Ὁ μαχμουντιές ἔχει φύγει καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μαντήλι μπαίνει ἡ νάπιζα ἢ νεότητα ἔχει φύγει ἀνεπιστρεπτί καὶ ἦρθε ἡ νάπιζα σημάδι ὠριμότητος πείρας, σοφίας, θασάνων καὶ γήρατος. Ἡ νάπιζα εἶναι μαύρη κουλούρα γύρω - γύρω στὸ κεφάλι, σκεπασμένη με μαντήλι κροσσᾶτο μεταξωτό.

Αὐτὴ ἡ τάξι ἀνατρέπεται ἀπὸ τὰ

πένθη καὶ μάλιστα τὰ βαρειά. Τότε τὰ χρυσὰ τῆς πρώτης φορεσιᾶς σκεπάζονται με μαύρη δαντελωτὴ κορδέλλα. Τὰ πράσινα τῆς δευτέρας φορεσιᾶς θάφονται με μπακάμι. Οἱ φλόκοι τῆς φλοκάτας κόβονται καὶ τὰ χρυσὰ μαυρίζονται με μπακάμι.

Νὰ περίπου μιὰ Λιουντζιώτισσα ντυμένη :

Βελουδένιο βαθὺ πράσινο φόρεμα, ζωσμένο στὴ μέση με πλεχτὸ πλουμιστὸ ζωνάρι. Βαρὺ καὶ πολύπτυχο ἔπεφτε κάτω, ὅπου ξέβγαινε τὸ καθαρὸ ποκάμισο, πού μόλις ἄφηνε μιὰ ἄσπρη γραμμὴ νὰ χαράξῃ γαρνιρισμένη στὴν ἄκρη με διαλεχτὸ ψιλὸ κέντημα.

Τὰ μανίκια ἀνασηκωμένα καὶ σκαλωμένα με κόπιτσα στὸ μπράτσο τεχνικά. Ραφές καὶ ἄκρες ὅλες κεντημένες με λαγαρὸ πράσινο μετάξι, διάφορα σχέδια σπειροειδῆ καὶ κυκλογύριστα κλαδωτὰ στολίδια. Κάτω ἀπὸ τὴ μέση ἐβλάσταναν ψηλοὶ ζωηροὶ πράσινοὶ κλάδοι, ὅλο μετάξι καὶ γαϊτάνι ψιλοδουλεμένο. Χρυσόριχτα στολίσματα κι' ὀλομέταξα κουμπιὰ ἐχώριζαν τὸ στέρνο κι ἄφηνε νὰ φαίνεται ἡ ἄσπρη τραχηλιά. Χρυσάφι καὶ μετάξι χυμένο πλούσια στὸ σχιστὸ πλατὺ μανίκι. Σοφὴ σύνθεσις καὶ ταιριαστὴ ἐφαρμογή.

Μαῦρο μαντήλι κεντημένο με χρυσάφι, πίσω, ἐτύλιγε τὸ πρόσωπο καὶ τὸ κεφάλι. Στὸ μέτωπο ἐπάνω χρυσὸ φλουρί.

Κάλτσες πολύχρωμες - μάλλινες, πλεχτές σὲ χρώματα μαῦρο, κόκκινο, ἄσπρο, καὶ σὲ σχήματα τετράγωνα, χιαστά, ρόμβους, ὀδον-

τωτά, ζωνάρια - ζωνάρια.

Μαῦρο μάλλινο κρουστό φλοκά-
το χωρίς μανίκια, τὸ τελευταῖο συμ-
πλήρωμα.

Πλῆθος κόκκινα γαϊτανάκια καὶ
πράσινα μαζὺ σὰν δυὸ σχάρες ἀ-
πλώνονταν κάθετα πάνω στὴ ράχη
μὲ μεταξωτὰ κρόσια, γύρω καὶ στὶς
ραφές.

Εἶναι εὐκολονόητο ὅτι τέτοια φο-
ρεσιά, ποὺ ἔχει πέσει ἀπάνω της μὲ
τὴ φοῦχτα τὸ χρυσάφι δὲν γινόταν
κάθε μέρα.

Κόστιζε 40—60 λίρες χρυσές καὶ
ραβόταν μιὰ φορά. Μὲ τὴ στολὴ τῆς
γιαγιᾶς παντρευόταν ἢ ἐγγονή τ' ὀ-
λιγώτερο. Τὰ στολίδια, χάρτζια
εἶχαν 5 γρόσια τὸ δράμι. Τὰ κεν-
τήματα τῆς Λιουντζιώτικης φορεσι-
ᾶς ζύγιαζαν 500 δράμια, 1000 δρά-
μια, 1500 δράμια ἀνάλογα μὲ τὴν
οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ κάθε πε-
λάτη. Ἡ στολὴ αὐτὴ ἦταν ὀλάκερη
προῖκα τῆς νύφης καὶ τὴ δουλεῦαν
ἄξιοι τεχνίτες ἕξ μῆνες.

Τελευταῖοι ἀξεπέραστοι τεχνίτες
τῆς λαϊκῆς αὐτῆς τέχνης ἦταν ὁ
Βασίλειος (Σίκο) Ντέν-
τες, ὁ Βίτο Μιχίλης, ὁ
Κότσο Πόγκας, ὁ Φάνε
Ντοῦντης ἀπὸ τὸ Ἐρίντι, ὁ
Νίνε Πλιάκος, ὁ Κότσο
Λιάτες ἀπὸ τὴ Στεγόπολη, ὁ
Μητσο Μπήτας, οἱ ἀδελφοὶ
Δημήτριος, Ἀθανάσιος
καὶ Κωνσταντῖνος Τόδος
ἀπὸ τὴ Σέλτση, ἢ Σοφία Νο-
τίδου, τὸ γένος Ἐλευθερίου ἀ-
πὸ τὸ Νόκοβο, ὁ Βίτο Γκιᾶ-

στος ἀπὸ τὴν Κρήνα κι ἄλλοι.

Ἡ τέχνη τῆς κατασκευῆς τῆς Λι-
ουντζιώτικης φορεσιᾶς ἔφθασε σὸ
κατακόρυφο στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰ-
ῶνα. Ἡ εὐμάρεια τῆς Λιούντζης εἶ-
χε τὴν πηγὴ τῆς στὴν Πόλη, στὰ ἐμ-
βάσματα καὶ τοὺς ξενητεμένους της,
στοὺς Ζωγράφους καὶ τοὺς Ζάπ-
πες(*) καὶ στοὺς μικροτέρους ἀπ'
αὐτοὺς, ποὺ κρατοῦσαν τὰ πόστα
στὴ Βασιλεύουσα — ὁ Χρηστάκη Ἐ-
φέντης ἦταν ἐπίσημος τραπεζίτης
τοῦ Ἀβδούλ Χαμίτ — ἐδημιούργησε
ἕνα πρώτης γραμμῆς κλίμα γιὰ τὴν
ἄνθησή της. Ὁ πλοῦτος, ποὺ περισ-
σευε ἤθελε νὰ ἐπιδειχθεῖ καὶ βρῆκε
τὴν ἔκφραση στὴ γυναικεῖα φορε-
σιά. Τεχνοτροπία καὶ στολίδια θα-
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 43)

(*) Ἴσως φανῆ παράδοξο ὅτι στὴ Λι-
ούντζη τέλος τοῦ 19ου αἰῶνα, ὁ πλοῦτος
τῶν τέκνων της εἶχε χτίσει ἀληθινὰ παλά-
τια, ποὺ δύσκολα εὔρισκε κανεὶς στὴν Ἀ-
θήνα πρὸ πενήντα ἐτῶν. Τὰ διώροφα καὶ
τριώροφα τῆς ἀρχῆς τῆς Βασιλίσσης Σο-
φίας καὶ Λεωφόρου Ἀμαλίας τοῦ 1900 —
1920 ἦταν πολὺ μεριόφρονα μπροστὰ στὰ
πάρα κάτω μέγαρα τῆς Λιούντζης : Τὸ
πενταώροφο τοῦ Ζάππα σὸ Λάμποβο, τὸ
τετραώροφο τοῦ Τελιογιάννη (Ἐλευθε-
ρίου) στὴ Μίγγουλη, τὰ τριώροφα τῶν
Μάκου καὶ Κοκόλη σὸ Δοξάτι, τοῦ Δο-
γάνη σὸ Νόκοβο - Τσίτση, Πόγα, Ντέ-
τσικα καὶ Σίνη σὸ Ἐρίντι καὶ τοῦ Ζω-
γράφου σὸ Κεστοράτι κι ἀκόμα τὸ ἐπι-
βλητικὸ σχολεῖο τῆς Πολίτσανης, τὸ ἀρ-
χοντικὸ τοῦ Θανασάκη Οἰκονομίδη ἢ τὸ
σχολεῖο τοῦ Ζάππα σὸ Λάμποβο, ποὺ δὲ
διέφερε ἀπὸ τὴ Ζωσιμαῖα τῶν Ἰωαννίνων.

Ὅλα αὐτὰ μαρμαρόχτιστα πάνω στοὺς
γκρεμνοὺς τῶν βουνῶν, ποὺ ἢ προσπέλα-
ση γινόταν μόνο μὲ μουλαροδρόμους μα-
κρὰ ἀπὸ τὰ κέντρα τῶν ὑλικῶν τῆς κα-
τασκευῆς ὄρες καὶ ὄρες.

Ἡ Μαριόλω

ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΝΤΟΥΛΑ

«...Κάποιοι πόνοι
πού δέν τούς κλεί
κι' ὁ πλατύτερος θρήνος...»

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἐκδηλώνει τὸ συναίσθημα τῆς χαρᾶς μὲ τὸ δικό του τρόπο. Τὸ συναίσθημα ὅμως τῆς λύπης, τῆς βαθειᾶς λύπης, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὸ ἐκδηλώνουν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Μὲ ψυχικὸ πόνο, μὲ θρήνους, μὲ μοιρολόγια ἀπὸ τὶς γυναῖκες, μὲ δάκρυα. Τὰ δάκρυα ἐναποθηκευμένα στὸ δακρυϊκὸ ἄσκό, στὴ λήκυθο, αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, δὲν ἔχουν προορισμὸ ἀπὸ τὴ Φύση νὰ ξεπλένουν μόνο τὸ βολβὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλὰ καὶ ν' ἀνακουφίζουν ἀπὸ τοὺς ἀθάσταχτους ψυχικοὺς πόνους. Διαυγῆ κι' ἀστραφτερά κατὰ τὴ ροὴ τοὺς καίνε καὶ τὸ μαντήλι. Ἔχουν οἱ Ἡπειρώτισσες μεγάλη ἐμπειρία μὲ τοὺς ἀκένωτους ἀσκοὺς τῶν δακρύων τοὺς.

«...Σοῦ στέλλω καὶ τὸ δάκρυ μου
σ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι.
Τὸ δάκρυ εἶναι καφτερὸ
καὶ καίει τὸ μαντήλι...»

Ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτάτη ἀκόμα ἐποχὴ ὅλοι οἱ συγγραφεῖς μᾶς παρουσιάζουν τὸν ψυχικὸ σπαραγμὸ σ' ὅλες τὶς κλίμακες. Ὁ Θουκυδίδης

ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὸ 431 π.Χ. «...τῷ πατρίῳ νόμῳ δημοσίᾳ ταφᾶς ἐποίησαντο τῶν ἐν τῷδε πολέμῳ πρώτῳ ἀποθανόντων». Ὁ Πρίαμος ὅταν ξμαθε τὸ θάνατο τοῦ γιοῦ τοῦ Ἑκτορα (Ἰλιάς Χ στιχ. 54) «... ὤμωξεν ὁ γέρον κερφαλὴν... παίειν καὶ τ' ἄλλα ποιεῖν καὶ λέγειν, δ συμβαίνει τοῖς περιπαθοῦσι».

Ἀπὸ τὸν τραγικότερο τῶν τραγικῶν, τὸν Εὐριπίδη, στὴν τραγωδία «Τρωάδες, τὴν τραγικὴ αὐτὴ συναυλία τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, πού τὴν ἐκτελοῦν οἱ Τρωαδίτισσες, ἀκοῦμε τοῦτο τὸ μοιρολόγι (στιχ. 1180) τῆς Ἑκάθης, ὅταν ἀντίκρουσε τὸ μικρὸ Ἀστυάνακτα νεκρὸ ἀπάνω στὴν ἀσπίδα τοῦ πατέρα του.

«...ὦ, χέρια τί ἀντίγραφο τῶν πατρικῶν χειρῶν πού εἶστε. Χάθηκες λοιπὸν γλυκὸ μου στόμα, πού πολλές φορές μοῦ ἔλεγε, ὅταν ὀρμούσεσ στοὺς κρεβάτι μου καὶ μοῦ φώναζες : Γιαγιά, ἐγὼ γιὰ σένα μιὰ τρανὴ πλεξοῦδα θὰ κόψω ἀπὸ τὰ μαλλιά μου καὶ τὴν παρέα τῶν συνομιλήκων μου θὰ φέρω μπροστά στοὺς τάφο σου νὰ σοῦ ποῦμε γλυκὸ χαιρετισμό...»

Ἡ Παναγιὰ κλαίει καὶ ὀδύρεται: «ὦ γλυκὸ μου ξαρ». Ὁ Παλαμάς θ' ἀφήσει στὴ μάνα τοῦ νε-

κροῦ του παιδιοῦ, τοῦ "Αλκη τῆ φροντίδα «...καὶ τὸ στερνὸ τὸ χτένισμα μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτένια πάρτε ἀπ' τῆ μανούλα σας μαλλάκια μεταξένια...» Ἡ μάνα στὸ «Ματωμένο γάμο, τοῦ Λόρκα μοιρολογεῖ στὸ σκοτωμένο παιδί της: «...Ποιὸς τὸλπιζε νὰ γίνουνε τὰ μούσκλια τὰ νυχτιάτικα στεφάνι στὰ μαλλιά σου...». Ὁ Σολωμὸς στὴν «Τρελλὴ μάνα» «...Μὲ λύπη ἐγκάρδια ἐθεωροῦσε, ὅλα τὰ μνήματα...». Ὁ Ρίτσος στὸν «Ἐπιτάφιο» «...καὶ μούλεες, γυιέ, πὼς ὄλ' αὐτὰ τὰ ὠραῖα θᾶναι δικά μας καὶ τώρα ἐσθῆστης κι' ἐσθῆσε τὸ φέγγος κι' ἡ φωτιά μας...».

Τὰ Ἑπειρώτικα καὶ τὰ Μανιάτικα μοιρολόγια εἶναι ἐκεῖνα, πού τρυποῦν μὲ νυστέρι τὴν καρδιά. Νὰ μιὰ πικρὴ γεύση ἀπὸ Μανιάτικο μοιρολόι, ἀπὸ μιὰ μάνα:

*«...Λιάκο καὶ Λιάκο μ' Λιάκο μου
καὶ χίλιες φορὲς Λιάκο,
χίλια μαχαίρια στὴν καρδιά
καὶ χίλια δυὸ φαρμάκια.
Σήκω λεβέντη μ' νὰ μὲ ἰδεῖς
τὴν πόρτα μ' νὰ χτυπήσης.
—Μάνα μ' νὰ πεῖς ὦρα καλή
καὶ μάνα μ' καλημέρα...»*

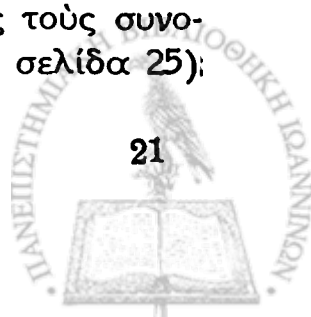
Ὅλα τὰ Ἑπειρώτικα μοιρολόγια κλαῖνε γιὰ τοὺς ξενητεμένους καὶ πιὸ πολὺ γιὰ κείνους, πού δὲ γύρισαν. Ἐνα μόνον ξεφεύγει ἀπὸ τὸν κανόνα αὐτόν. Εἶναι τὸ μοιρολόι τοῦ ξενητεμένου, πού γυρίζοντας ἀπὸ τὴν ξενητεία δὲ βρίσκει τὴν γυναῖκα του τὴ Μαριόλω. Τραγικὴ ἢ ἱστορία της. Ἔτσι μοῦ τὴν

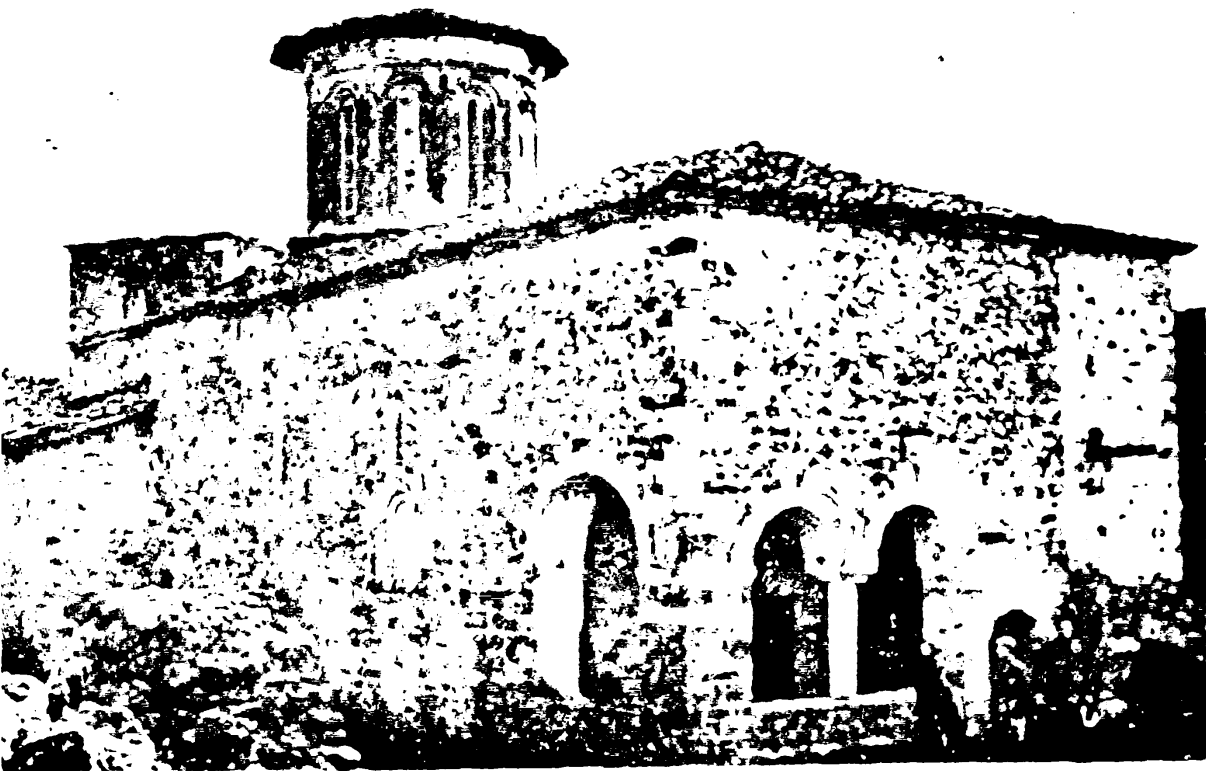
εἶπαν τὰ παλιὰ χρόνια. Δίπλα ἀπὸ τὸ χωριό μου, τὸ Γραμμένο, εἶναι ἡ Βελτσίστα (σήμερα Κληματιά). Νειόπαντρος ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ ἄκουσε τὸ κάλεσμα τῆς ξενητείας καὶ πορεύτηκε στὸ Μπουκουρέστι τὸ πικρὸ, ἀπάνω σ' ἓνα ἄλλογο τοῦ Ρόβα, ἀφήνοντας τὴ γυναῖκα του τὴ Μαριόλω μὲ τὴν κοιλὰ μέσα στὴν ὁποία κάτι χαρχάλευε.

Πέρασαν χρόνια. Μιὰ μέρα ὅμως, πικρὴ μέρα, ἡ γρεντὰ τοῦ παλιοῦ σπιτιοῦ ἀπὸ ἀγριοβελανιδιά, ρημαγμένη ἀπὸ τὴν πολυκαιρία κι' ἀπὸ τὸ σαράκι κόπηκε, στὰ δύο. Τὸ ἀσῆκωτο ἐκεῖνο θάρος ἀπὸ τὶς πλάκες τσαπάλιασε τὴ Μαριόλω, πού ἐκεῖνη τὴν ὥρα ζύμωνε μοιρολογώντας τὸ «ξενητεμένο μου πουλι καὶ παραπονεμένο». Τὴν κουβάλησαν ἔνα σακκὶ κόκκαλα καὶ ματωμένες σάρκες στὸ κοιμητήρι.

Ἦρθε τὸν ἄλλο χρόνο ὁ ἄντρας ἀπὸ τὴν ξενητεία. Χύθηκαν νὰ τὸν ἀγκαλιάσουν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Φώλησε στὴν ἀγκαλιά του κι' ἓνα ἀχαμνὸ παιδόπουλο, τὸ παιδί του. Κι' ὅλοι ἔκλαιγαν. Ἡ ἀντάμωση ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια φέρνει καὶ δάκρυα. Τόσα ὅμως δάκρυα καὶ τόσος σπαραγμὸς. Ἀπόρεσε. Δὲν εἶδε τὴ Μαριόλω. Τὴ βρῆκε στὸ κοιμητήρι. Κι' ἀρχίζει αὐτὸς ὁ μακάθριος διάλογος ἐνὸς ζωντανοῦ μὲ μιὰ νεκρὴ. Μοναδικὸς σ' ὅλη τὴ λογοτεχνία μας. Ὅλοι οἱ τραγουδιστὲς μας, ὅταν τραγουδᾶν τοῦτο τὸ μοιρολόι δίνουν κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους. Ὅταν ὅμως τοὺς συνο-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ σὴ σελίδα 25);

74.— Μονή Πατέρων.

(Ἄρχεῖο Ἁπ. Βερτοδούλου)

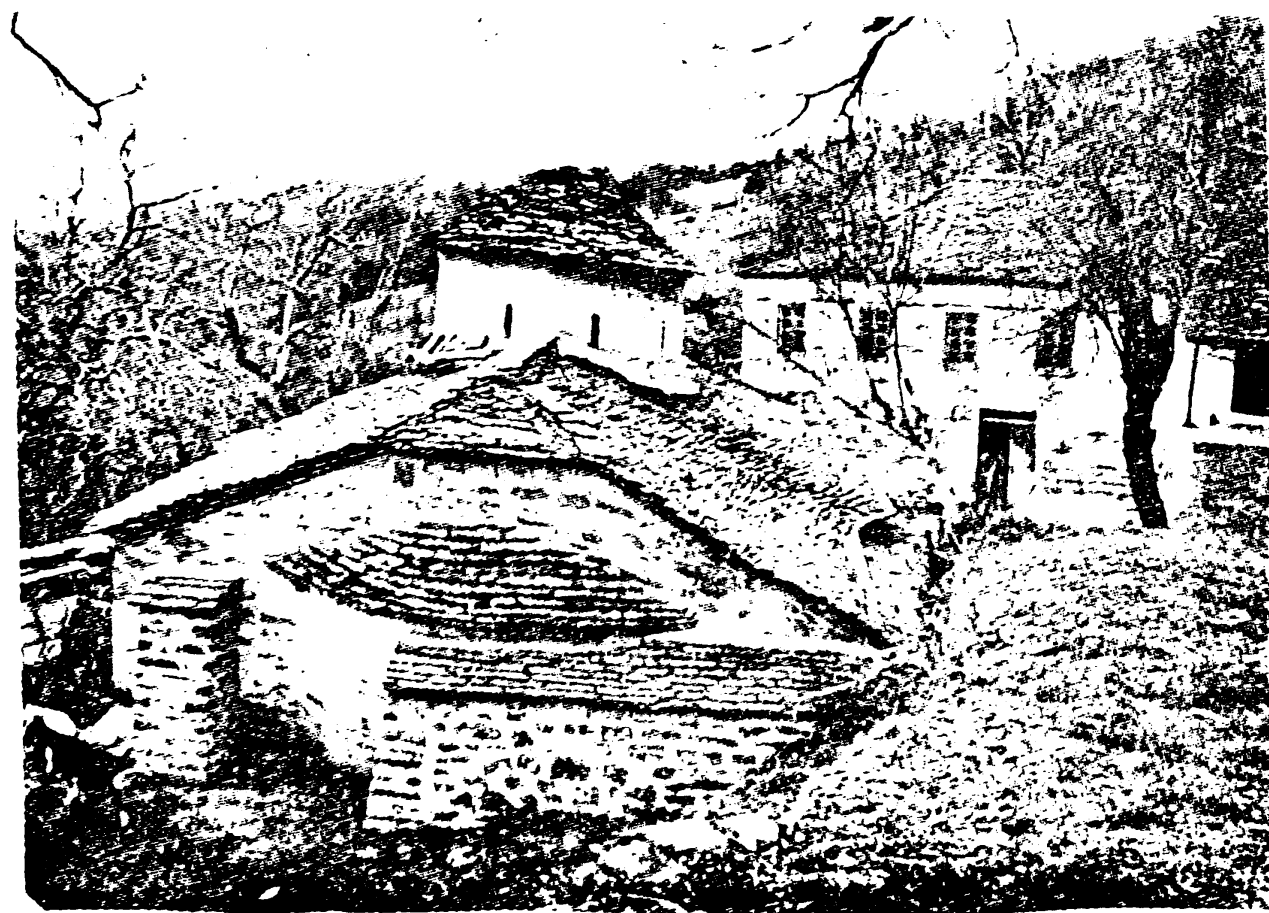
66.— Ἁγία Κυριακή Πολυγύρου (Ζαγόρτσας Ἰωαννίνων).
(Ἄρχεῖο Ἁπ. Βερτοδούλου, ἀναδημοσίευση).

75.—Τὰ ἱστορικὰ Πέντε Πηγᾶδια.

(Ἀρχεῖο Ἀπ. Βερτοδούλου)

76.— Μονὴ Ρογκοβοῦ Τσεπέλοβο Ζαγορίου.

(Ἀρχεῖο Ἀπ. Βερτοδούλου)

σμένο, ὥστε ν' ἀποροῦμε πῶς στὰ χωριουδάκια, τὰ σκαρφαλωμένα στὰ κατσαβραχα τῆς Ἡπείρου, ὑπῆρχε τέτοια ἀνατροφή καὶ τόση ψυχικὴ εὐγένεια. Δὲν χρειάστηκε νὰ θάλωμε ὀμαδάρχες στὰ κορίτσια αὐτὰ πού ἔμεναν σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὰ γραφεῖα καὶ τὰ κεντρικὰ κτίρια. Ποτὲ δὲν ἀντιμετωπίσαμε κανένα πρόβλημα καὶ δὲν χρειάστηκε νὰ γίνῃ ὄχι τιμωρία, μὰ οὔτε κἄν παρατήρηση σὲ καμιὰ ἀπὸ τὶς ὀμάδες αὐτές, πού πραγματικὰ αὐτοδιοικήθηκαν.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἀγόρια ἦταν ἐξαιρετικὰ καλὰ, μὲ τὸ ἴδιο θαυμασιό ἦθος καὶ τὴν ἔμφυτη εὐγένεια. Οἱ κοπέλλες, πού ἔκαναν τοὺς ὀμαδάρχες στὰ μικρὰ ἀγόρια, τ' ἀγάπησαν ἀμέσως κι' ἐκεῖνα τοὺς ἀνταπόδωσαν τὴν ἀγάπη. Καὶ τῶν ἀγοριῶν τὰ παιχνίδια, πιὸ ζωηρὰ θέθαια, ἦσαν πολιτισμένα, χωρὶς καμιὰ προσπάθεια δική μας. Ἡ Παιδόπολη, ἦταν ἡσυχὴ τὶς ὥρες τοῦ σκολειοῦ καὶ πάντα ζωντανὴ τὶς ἄλλες ὥρες. Χαρούμενες φωνές καὶ τραγούδια ἀκούγονταν ἀπὸ τὸ πευκόδασος καὶ ἀπὸ τὰ σπιτάκια. Ἦταν μιὰ εὐτυχισμένη παιδικὴ κοινωνία.

Ἀργότερα, ἡ πεῖρα μου σ' ἄλλες Παιδοπόλεις καὶ ἀπὸ παιδικὲς κατασκηνώσεις μ' ἔκανε νὰ θυμηθῶ πολλές φορές τὰ Ἡπειρωτάκια, πού εἶχαμε φιλοξενήσει τότε στὸν Ἅγιον Ἀνδρέα. Ἐξετίμησα πιὸ πολὺ τὴν πραγματικὰ παιδικὰ νοοτροπία, τὴν ἀφέλεια ἐκείνων τῶν παιδιῶν, τὸν ἔμφυτο πολιτισμὸ τους, τὴν ἄ-

Ἡ Μαριόλω

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελ. 21)

δεύει κι' ὁ κορυφαῖος μας λαλητῆς ὁ Χαλκιάς, ὁ Τάσος μὲ τὸ κλαρίνο του, μὲ τοὺς λυγμούς καὶ τ' ἀναφυλλητὰ του, τότε γίνεται μαχαίρι πού κόβει κοψίδια τὴν καρδιά μας.

—Σήκω Μαριόλω ἀπὸ τὴ γῆ
κι' ἀπὸ τὸ μαῦρο χῶμα.

—Πῶς νὰ σ' κωθῶ λεβέντη μου
καὶ πῶς νὰ ἔθγω ὄξω;

—Φτιάσε τὰ νύχια σου τσαπιά,
τὶς ἀπαλάμες φτιάρια,
ρίζε τὸ χῶμα ἀπὸ δεξιά,
τὶς πλάκες ἀπὸ πέρα.

Κι' ἀπὸ τὴ δέξια τὴ μεριὰ
κάνε ἓνα παραθύρι,
νὰ μπαίνει ὁ ἥλιος τοῦ Μαγιοῦ
τ' Αὐγούστου τὸ φεγγάρι,
νὰ μπαينوβγαίνουν τὰ πουλιὰ
νὰ κάνουν τὶς φωληές τους.

Κ. ΝΤΟΥΛΑΣ

ριστη ἀνατροφή. Ἔτσι μακάρισα τοὺς γονεῖς τους, ἀλλὰ καὶ κατάλαβα, γιατί πρόκοψαν πάντα οἱ Ἡπειρωτῆτες στὸν τόπο τους, ἀλλὰ κι' ὅπου ἀναγκάστηκαν νὰ μεταναστεύσουν, γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ δουλέψουν. Εἶναι πάντα ἡ ἴδια πάστα, πού μᾶς ἔδωσε τοὺς μεγάλους Ἐθνικοὺς Εὐεργέτες.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ

Ήπειρώτες στὸν "Όλυμπο

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤ. ΒΕΡΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τὸ 1936 ὅταν ἰδρύθηκε ὁ Ὁρειβατικός Ἰωαννίνων, μιὰ ομάδα ἀπὸ νέους τότε ὀρειβάτες. Ἀφοῦ ξεκίνησε πεζῆ λίγο πιὸ πάνω ἀπὸ τὴ Μπαλντούμα. Τρία Χάνια ἔφθασε στὸ Μέτσοβο καὶ διανυκτέρευσε.

Τὴν ἄλλη μέρα πολὺ πρωὶ ὥρα 3.00 ξεκίνησε πέρασε τὸν αὐχένα τοῦ Ζυγοῦ. Τὸ Ντερβένι τοῦ θρυλικοῦ Ρόβα. Κατηφόρησε στὴ Θεσσαλία καὶ διαβαίνοντας ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Πηγειοῦ καὶ τὰ παληὰ Χάνια, ἔφθασε περπατώντας κοντὰ στὴ Καλαμπάκα.

Ἀπὸ ἐκεῖ μὲ αὐτοκίνητο στὰ Τρίκαλα στὴ Λάρισα διανυκτέρευσε. Τὴν ἐπομένη μὲ τραῖνο στὸ Σταθμὸ Λιτοχώρου, ποὺ ἀπέχει ἀπὸ αὐτὸ 8 χιλιόμετρα. Ὑστερα ἀπὸ πορεία 2 ὥρῶν καὶ μὲ βαρεῖα σακκίδια στὶς πλάτες ἔφθασε στὸ Λιτόχωρο (ὕψ. 240 μ.) ὅπου καὶ διανυκτέρευσε.

Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ ἄρχισε ἡ πορεία τῆς ἀνάβασης, ἀπὸ τὸ Σταυρὸ στὴ Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου, ὅπου καὶ τὸ πρῶτο Πανελλήνιο Ὁρειβατικὸ Συνέδριο. Τὸ ἀπόγευμα μαζί μὲ πολλοὺς ὀρειβάτες ἀνεβήκαμε πολὺ ἀργὰ στὸ Α' Καταφύγιο «Σπήλιος Ἀγαπητὸς» σὲ ὑψόμετρο 2.100

μ., ὕστερα ἀπὸ συνολικὴ πορεία 9-10 ὥρῶν ἀπὸ τὸ Λιτόχωρο.

Στὶς 2.19 τὰ μεσάνυχτα ξεκινήσαμε γιὰ τὶς κορυφές, παρὰ τὴν αὐστηρὴ ἀπαγόρευση τοῦ Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Τμήματος Θεσσαλονίκης, νὰ μὴν πᾶμε μόνοι ἀλλὰ μὲ τοὺς ἄλλους μαζί γιατί ὑπῆρχε φόβος νὰ χαθοῦμε.

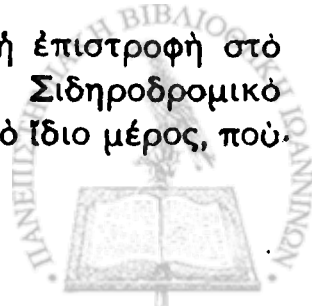
Τελικὰ ἀνεβήκαμε στὶς κορυφές ΣΚΟΛΙΟ ὕψ. 2.911 μ. καὶ στὸ ΜΥΤΙΚΑ ὕψ. 2.917 μέτρα.

Ὅλες οἱ πλαγιές τῆς Μπάρας, Καλόγερου, Ἁγίου Ἀντωνίου, Σκολιοῦ καὶ Σκάλας μέχρι τὸ Μύτικα ἦταν σκεπασμένες μὲ χιόνια καὶ τυλιγμένες μὲ ἀντάρες ἀπὸ τὰ Καζάνια.

Χωρὶς ὁδηγὸ καὶ σήμανση ὅπως εἶναι σήμερα. Δηλαδὴ κάναμε ὅ,τι ἔκαναν αὐτοὶ ποὺ πρωτοπάτησαν τὸν Μύτικα. Ὁ Μπουασονά, ὁ Μπῶ-Μπωθὺ καὶ ὁ Χριστ. Κάκκαλος.

Πορεία ἀνάβασης ἀπὸ τὸ μηδέν μέχρι τὴν κορυφὴ 15.00 ὥρες.

Ἡ κάθοδος καὶ ἡ ἐπιστροφή στὸ Λιτόχωρο καὶ τὸ Σιδηροδρομικὸ Σταθμὸ ἔγινε ἀπὸ τὸ ἴδιο μέρος, ποὺ

τὸ βράδυ φθάσαμε σιδηροδρομικῶς στὴ Θεσσαλονίκη.

Οἱ ὄρειβάτες ποὺ μετέσχον τότε ἦταν οἱ 1) Στάρας Κλέαρχος, 2), Σκούρτης Ὀδυσσεύς, 3) Μαρτίνης Πέτρος καὶ 4) ὁ ὑποφαινόμενος.

Τὸ 1960 ἄλλη ὁμάδα τοῦ Ε.Ο.Σ. Ἰωαννίνων πραγματοποίησε ἀνάβαση ἀπὸ τὸ Λιτόχωρο — Σταυρὸ— Πριόνια Καταφύγιο Α' 2.100 μ. Πορεία ὥρ. 9.00. Διανυκτέρευση.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀπὸ τὸ Καταφύγιο. Σκάλα — Μύτικα 2.917. Λούκι Ζωνάρια Πρ. Ἡλίας 2.786 μ. 20ῆ Πανελλήνια Ὀρειβ. Συγκέντρωση.

Οἱ ὄρειβάτες ποὺ μετέσχον τότε ἦταν οἱ 1) Ὁ ὑποφαινόμενος ὡς ἀρχηγός, 2) Χατζῆς Τζήμας, 3) Καζαντζῆς Τέλης, 4) Βαζαλούκας Στάθης, 5) Πορφύρης Θεοφάνης, 6) Μπάης Φαίδων, 7) Καλαμπόκας Δημήτρ., 8) Βασιλόπουλος Ἄν., 9) Μάϊκας Ἡλίας.

Ἀναβάσεις ἀξέχαστες πολύωρες καὶ πολυήμερες καὶ μὲ συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη ἀγάπη εὐγένεια καὶ χωρὶς ψευτοεγωϊσμούς καὶ ἐπιδείξεις.

Τώρα ὁ Πολιτισμὸς ἔχει δαμάσει τὸν γίγαντα καὶ μπορῶ νὰ πῶ πῶς τὸν ἔχει ταπεινώσει.

Ἀφοῦ ὁ δρόμος μὲ τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν Ἐλασσώνα φθάνει στὸν Ὀλυμπο σὲ ὑψόμετρο 1.960 μ. δηλαδή 150 μ. πιὸ πάνω ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Μιτσικελίου. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Μύτικας εἶναι 4.30 ἢτοι 957 μ. ὑψομερικὴ διαφορά. Ἐπομένως εἶναι προσιτὸς σὲ κάθε ποιότητος, ἄς ποῦμε, ὄρειβάτες.

Δὲν θὰ ἀναφερθῶ στὶς ἐπόμενες τρεῖς ἀναβάσεις μου ἀπὸ τὴν Ἐλασσώνα στὸν Μύτικα τὰ χρόνια 1964, 1970 καὶ 1975.

Βεβαίως τὰ περάσματα τῆς Σκάλας πρὸς Μύτικα εἶναι δύσκολα καὶ ἀπαιτεῖται προσοχὴ καθὼς καὶ τὸ Λούκι ποὺ κατρακυλᾶνε οἱ πέτρες.

Βαρειὰ ἢ ταπείνωση γιὰ τὸ θεϊκὸ βουνό, ὅπως πάθανε καὶ τὰ ἄλλα βουνὰ μὲ τοὺς δασικοὺς δρόμους ποὺ φθάνουν ψηλά.

Προπολεμικὰ τὸν Σμόλικα καὶ τὸν Γράμμο τὸν ἀνεβαίναμε μὲ πορεία ἀπὸ τὴν Κόνιτσα.

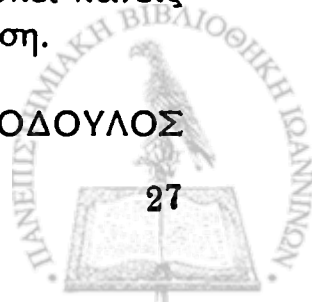
Τὴν Τύμφη (Γκαμήλα) μὲ πορεία ἀπὸ τὴν Ἁγία Παρασκευὴ Ἀρίστης. Τὰ Τζουμέρκα ἀπὸ τὸ Χαροκόπι κ.ἄ.

Δὲν παραλείπω νὰ ἀναφέρω τὴν ἀνάβαση στὸν Ὀλυμπο τὴν 20.7.80 ποὺ κάναμε μὲ τοὺς συναδέλφους.

Παραδέχομαι πῶς ἀκολουθήσαμε λανθασμένη πορεία ἀπὸ μονοπάτι μακρινό. Τὰ λάθη ἀνθρώπινα. Βαδίσσαμε περίπου 9 ὥρες καὶ βραχῆκαμε ἀφάνταστα. Δηλαδή ξεκινήσαμε ἀπὸ ὑψόμετρο 1.000 μ. καὶ φθάσαμε στὴ κορυφὴ ΣΚΟΥΡΤΑ ὑψ. 2.485 μ, ὅπως ἀναγράφεται στὸ Τριγωνομετρικόν. Ὑψομετρικὰ ἀνεβήκαμε 1.485 μ.

Νομίζω πῶς τώρα τὰ βουνὰ εἶναι προσιτὰ σὲ πολλούς, ὅπως εἶναι σήμερα μὲ τοὺς δρόμους ἀρκεῖ κανεὶς νὰ ἔχει τὴ σχετικὴ θέληση.

ΑΠΟΣΤ. ΒΕΡΤΟΔΟΥΛΟΣ

**Μὲ τὸ
Γιάννη
Τσαμάκο
στὸ
Καλλίδρομο**

**ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ.
ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ**

Γιάννης Τσαμάκος,
(Ἀρχεῖο Ἀλ. Χ.
Μαμμοπούλου)

Δὲν ξέρω ἂν «ἡ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις» θὰ δώσῃ τὸ κλειδί γιὰ νὰ ἐρμηνευθῇ αὐτὴ ἡ πάλλευκη ὑψηλὴ φυσιογνωμία, ποὺ κυκλοφοροῦσε ἀνάμεσά μας ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια, πασίγνωστη στὸν κόσμον τῶν ἐκδρομῶν καὶ ὀρειβατῶν, ὁ Ἠπειρώτης Γιάννης Τσαμάκος.

Ὅμως ἡ προγονικὴ καταβολὴ παίζει ἀναμφισβήτητα ρόλο στὴ διάπλαση καὶ τὴν κατασκευὴ μας, τὴν ψυχοσωματικὴ.

Ὅπως κι ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα ἡ λυγερὴ ἀντρικὴ Σαρακατσάνικη κορμοστασιά του ἔμοιαζε μὲ τὰ ὑψηλότερα βελονοειδῆ τῶν ἐλληνι-

κῶν βουνῶν, πεῦκα κι ἔλατα, πού ἡ λεκτική πελασγική τους ρίζα, (τσάμ-, τσαμουριά) ἴσως εἶχε δώσει καί τὸ κυριώνυμο τῶν μακρινῶν προγόνων του, πού εἶχαν σκηνώσει στὰ Σχορέτσαίνα, τὸ ὄρεινὸ χωριὸ τῶν Τζουμέρκων.

Ἄρκετὲς φορές εἶχαμε περπατήσει μαζί στὸ διάστημα τῆς τριαντάχρονης γνωριμίας μας. Μαζί ἀπὸ τὴν Γκιόζα, τὴν κορφή τοῦ Καλλιδρόμου, εἶχαμε ἀγναντέψει τῆς Εὐβοίας τὰ βουνά, Δίρφη καὶ Καντήλι καὶ τὰ ρουμελιώτικα Γκιώνα, Παρνασσὸ καὶ Οἶτη, σὰ σὲ χορὸ πιασμένα ὀλόγυρά μας χέρι - χέρι.

Μὰ ὁ Τσαμάκος ἦταν «μονήρης» ὀρειθάτης. Προτιμοῦσε νὰ φορτώνεται τὸ σάκκο του καὶ ν' ἀνεβαίνει μόνος - κατάμονος τὰ ἑλληνικὰ βουνά. Ἔτσι συχνὰ οἱ ὀρειθατικές συντροφίες τὸν συναντοῦσαν σὰ στοιχειό, σὰν ἴσκιωμα μπροστά τους, ἔτσι ψηλόν, ὀρειχάλκινον ἀπὸ τὸ κάμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἡλίου, μὲ κοντὰ παντελόνια, μὲ κανιὰ πελαργοῦ καὶ μὲ τὸ φωτοστέφανο τῶν ἄσπρων μαλλιῶν στὴν κεφαλή του. Ἦταν ἀπὸ τὰ γερότερα πόδια τῆς ἑλληνικῆς ὀρειθασίας, ἀληθινὸς κέλης τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν, μὰ ὄχι μόνο αὐτῶν, ἀφοῦ εἶχε ἀνέβει καὶ τὸν Ὀλυμπο τῆς Προύσας.

Αὐτὴ ἡ κατὰ μόνας ὀρειθασία, ἀπὸ τὴν ὁποία πάσχουν καὶ σήμερα μερικοὶ — ἀποκοτιὰ — πού μπορεῖ νὰ στοιχίσει τὴ ζωὴ τους, σ' ἓνα ἀπλὸ διάστρεμμα τοῦ ποδιοῦ ἢ μιὰ ἀναπάντευη κακοκαιρία — δείχνει τὴν αὐτοπεποίθησι στὶς προσωπικὲς

ικανότητες καὶ τὸν ἐσωστρεφεὶ τους χαρακτήρα.

Ἔνα τέτοιο συναπάντημα μὲ τὸν Τσαμάκο μοῦ διηγότανε ὁ φίλος Λέων Μελάς.

Νέος τότε ὁ φίλος μου Λέων Μελάς (1930—1938) γνωρίστηκε σὲ μιὰ ἐσπερίδα στὸ σπίτι τοῦ Καλθοκορέση μὲ μιὰ ὁμογενῆ, πού μεγάλωσε στὴν Τεργέστη.

Ἡ νεαρὴ Τεργεστίνα, κοντὰ σ' ἄλλα ἐνδιαφέροντα, ἔδειχνε πρόθυμη, μαγεμένη ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ φύση καὶ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία, ν' ἀνέβει καὶ σὲ ἑλληνικὰ βουνά, ἀφοῦ, ὅπως ἔλεγε, εἶχε ἀρκετὴ πείρα ἀπὸ τὰ... βουνά τῆς Τεργέστης, τοὺς λόφους δηλ. τῆς Ἀδριατικῆς πόλεως.

Ἔτσι μιὰ μέρα ὁ φίλος μου τὴν ἀνέβασε ὡς τὸ Ἀστέρι τοῦ Ὑμητοῦ.

Τὸ πολυύμνητο βουνό, πού ἔχει φλογίσει τὴ φαντασία τῶν ποιητῶν, μενεξεδένιο κλπ. γιὰ κείνους πού τὸ ἔχουν ἀνεβεῖ, εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σκληρὰ βουνά τῆς Ἑλλάδας, χάρις στὶς μικρὲς καὶ μεγάλες κροκάλες, πού εἶναι φυτεμένες στὴ ράχη του. Τὸ ἀνέβασμα καὶ τὸ κατέβασμα εἶναι ἀρκετὰ κοπιαστικὸ καὶ θέλει ὅπως-δήποτε ἀρβύλα. Ἔτσι μὲ τὴν πορεία ἀπὸ τὴν Καισαριανὴ ὡς τὸ Ἀστέρι τὰ λεπτὰ γοθάκια τῆς Τεργεστίνας ὀρειθατίνας ἦταν πιά ἐτοιμόρροπα.

Ἐκεῖ πού εἶχε καθήσει τὸ ζευγάρι, στοὺς νεανικοὺς ρεμβασμοὺς καὶ στὸν ἀπολογισμὸ τῆς πορείας, πού ἦταν ὀδυνηρότερη ἀπὸ τὴν πείρα τῶν Τεργεσταίων λόφων, ξάφνου κι

έμφανίζεται ή δλύμπια μορφή του Τσαμάκου.

Καλωσουνάτος, όπως ήταν, ο Τσαμάκος, όμιλητικός, διαχυτικός, δέν άργησε νά έξοικειωθεί με τó ζευγάρι και με τήν άκατανίκητη πειθώ του, λέγοντάς τους ότι άφοϋ είχαν άνέθει ως τó 'Αστέρι, είχαν άνέθει πιά στον 'Υμηττό, και μ' ένα άπλό τραβερσάρισμα θά πιάναν τήν ψηλότερη κορφή, τόν Εύζωνα, κι άπό κεί κορυφογραμμή κορυφογραμμή — άστειο πρᾶγμα! — θά κατέβαιναν στο 'Ελληνικό, για νά πάρουν τó λεωφορείο, τούς έπεισε νά τόν άκολουθήσουν.

'Από κεί και πέρα, μπροστά ο Τσαμάκος με τούς γιγάντιους δρασκελισμούς και πίσω τó ζευγάρι, συνέχισαν τó μαρτύριο τής πορείας κι άφοϋ έκαναν ύποχρεωτικές στάσεις, πότε νά ζανασάνουν και πότε νά δέσουν με σκοινιά τά διαλυμένα γοβάκια τής άμοιρης άρειβατίνας, έφτασαν σέ κακό χάλι, σέ πλήρη διάλυση, άπογευματινές ὤρες, στο 'Ελληνικό.

Είναι περιττό νά προσθέσωμε ότι άπό κείνη τή μέρα ή όμογενής θαυμάστρια τής έλληνικής φύσεως, πηγαινόντας στην Τεργέστη, δέν έστειλε μήτε γράμμα στο φίλο μου Λέοντα Μελά και πολύ περισσότερο στον γιγάντιο Πᾶνα τῶν βουνῶν τής 'Ελλάδας, Γιάννη Τσαμάκο.

'Αλλά ο Τσαμάκος δέν ήταν μόνο ένας άπόκοσμος, μονήρης όρειβάτης. Σπουδαίος κοινωνικός παράγοντας, χάρις στις γνωριμιές του του τίς πολλές, πασίγνωστος

στην 'Αθηναϊκή κοινωνία, διατηρούσε άρχικά τó Ξενοδοχείο «Μέγα 'Εθνικόν» Πανεπιστημίου 73 κι' έπειτα τó γνωστό ξενοδοχείο «'Ερέχθειο», Σωκράτους — 'Αγίου Κωνσταντίνου, αλλά κυρίως άπό τó έπιβλητικό και άληθινά δλύμπιο παράστημα. 'Η 'Αθηνᾶ Ταρσούλη μου είπε κάποτε, πού τόν είδε σέ μιᾶ όμιλία μου στην 'Αρχαιολογική 'Εταιρεία :

— Δέν μου τόν φέρνεις σπίτι μου νά τόν ζωγραφίσω;

'Ηταν έξυπηρετικώτατος στις άνάγκες τῶν συμπατριωτῶν του 'Ηπειρωτῶν.

Μου έρχόταν τακτικά στο γραφείο κάτι νά πάρει, κάτι νά δώσει. Τελευταία ένδιαφερόταν ζωηρά, έλευνόμενος άπό τή γνωστή φιλομουσία τῶν 'Ηπειρωτῶν, νά πλουτίσει τή βιβλιοθήκη τής ιδιαιτέρας του πατρίδας κι έτρεχε άκούραστα σέ καθέναν, πού μπορούσε ν' άποσπάσει μερικά αντίτυπα.

'Αλλά τó θάρος τῶν γηρατειῶν πέφτει άργά και σταθερά και λυγίζει και τά πιό άτσάλινα γόνατα, μένει όμως ή έπιθυμία σαν πουλί, πού σπαρταράει νά πετάξει μά πού — άλλοίμονο! — διαπιστώνει πώς τά φτερά του είναι τσακισμένα.

Στά 1965 ο Γιάννης Τσαμάκος είχε κλείσει τά ένενήντα ένα χρόνια.

Δέν είχε χάσει τίποτε άπό τή γνωστή εϋθυτένειά του. "Όμως και ή άκοή του και τά μάτια του — κυρίως τά μάτια του, άπό καταρράκτη — δέν τόν βοηθοῦσαν ούτε για τίς μονήρεις έξορμήσεις, ούτε για συμμετοχή σέ όρειβατικές συντροφίες —

νισάφι πιά!

Ὡστόσο δὲν ἔχανε εὐκαιρία νὰ συμμετέχει στὶς λεγόμενες ἀπὸ τοὺς ὀρειβάτες «τουριστικὲς» ἐκδρομές, ὅπου ἢ ὅλη μετακίνηση γίνεται μὲ πούλμαν, ἀπὸ τὴν ἀφετηρία ὡς τὸ τέρμα τῆς διαδρομῆς.

Ἔτσι συναντηθήκαμε τελευταία στὸ καταφύγιο τοῦ Καλλιδρόμου μὲ τὴν εὐκαιρία μιᾶς ὀρειβατικῆς γιορτῆς, πού ἔγινε ἐκεῖ γύρω στὴ λίμνη τοῦ ὄνειρεμένου αὐτοῦ θουνοῦ καὶ ὅπου ἢ γιορτὴ ἦταν σὰν τζιῶτικο ραβαῖσι μὲ συμμετοχὴ ὀρειβατῶν, κυριῶν καὶ δεσποινίδων τοῦ «καλοῦ κόσμου» καὶ ποικίλων ἀνθρώπων, κάθε προελεύσεως, πού ὁ ἐρχομὸς τοὺς ἦταν μπορετός, ἀφοῦ τὰ πούλμαν ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸ Ἐλευθεροχώρι, ὡς τὸ καταφύγιο.

Κατὰ τὸ ἀπόβραδο πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκδρομεῖς, κυρίως ὀρειβάτες, προτίμησαν τὴν κάθοδο μὲ τὰ πόδια ὡς τὸ Ἐλευθεροχώρι.

Ὁ γέρο - Τσαμάκος θυμήθηκε τὸν παλιό του ἑαυτὸ κι ἀνάμεσα σὲ τὸσους συναδέλφους δὲν τὸν ἀφήκε τὸ φιλότιμο νὰ ἐπιβίθασθεῖ στὸ πούλμαν. Εἶχε ἄλλωστε πλήρη ὀρειβατικὴ ἐξάρτυση.

Μοῦ ἔλαχε ὁ κληρὸς νὰ τὸν συνοδέψω καὶ ν' ἀρχίσωμε μαζὶ τὴν κάθοδο.

Οἱ βηματισμοὶ του ἦταν ἀκόμα στεθεροί.

Ἦταν ὅμως προφανὴς ἡ ἀτολμία του ἐξ αἰτίας τῆς ἀδύναμης ὀράσεως, καὶ ἔτσι ὁ ρυθμὸς τοῦ θαδίσματος ἀνακόπτονταν κάθε τόσο ἀπότομα, ὥστε νὰ κουράζει καὶ τὸν ἴδιο καὶ μένα πού τὸν ὑποβάσταζα.

Ἡ συνεδεῖα μὲ τὸ παρουσιαστικὸ του προκαλοῦσε στοὺς συναδέλφους ὀρειβάτες τὸν θαυμασμὸ καὶ τὰ ἐνθουσιαστικὰ ἐπιφωνήματα. Ὅμως γιὰ τοὺς ἄλλους ἦταν ἓνα θέαμα ἀσυνήθιστο καὶ προκαλοῦσε τὴν περιέργεια γιὰ τὴν τόλμη ἐνὸς γέροντα, πού ἀποδύεται στὴν περιπέτεια μιᾶς πεζοπορίας.

Φυσικὰ ὅπως πηγαίναμε ξεμείναμε ἀρκετὰ πίσω καὶ ἀφήσαμε νὰ μᾶς περάσουν ὅλοι. Ἡ διάθεσή του ἦταν εὐχάριστη καὶ τὸ γάργαρο γέλιο του, κάθε τόσο κατρακύλαε σὰν τὰ νερὰ τοῦ Ἀράχθου, τοῦ ποταμοῦ τῆς πατρίδας του. Ὅσο προχωροῦσε ἡ ὥρα κι ἔπεφτε τὸ μισοσκόταδο τὰ πράγματα γινόταν δυσκολώτερα. Ἦταν φανερὴ ἡ πτώση τῶν δυνάμεών του. Ὁ ἀκούραστος αὐτὸς ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια πεζοπόρος ἔκλινε πρὸς τὴ δύση του. Καὶ εἶχε κάτι δραματικὸ ἢ περίπτωσι σὲ μιὰ διαδρομὴ τόσο μικρὴ, γιὰ ὅσους τὴν ξέρουν.

Στάθηκε ὅμως ὀρθιος μέχρι τέλους ὁ γέρο - Τσαμάκος, νικητὴς στὸν τελευταῖο γῦρο, μὲ τὸ θάρος τῶν ἐνενηντα τῶν ἐτῶν.

Ἀμφιβάλω ἂν ὑπάρχει προηγούμενο ἢ ἂν θὰ ὑπάρξει καὶ στὸ μέλλον περίπτωσι τέτοιας καταβολῆς καὶ εὐλογίας φυσικῶν δυνάμεων.

Τὴν ἄλλη μέρα, λυγιστὸς καὶ θαλερὸς στὸ γραφεῖο μου ὁ γέρο - Τσαμάκος, μὲ τὴ δημοσιευμένη φωτογραφία του καὶ τὴν ἰδιόχειρη ἀφιέρωσι στὸν «συνορειβάτη».

Σὲ λίγα χρόνια, ἔφθασε νομίζω τὰ ἐνενηντα πέντε, πέθανε γιὰ νὰ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 46)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΑΠΡΑΚΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ (σέ γιαννιώτικη διάλεκτο).

— Ποῦθησoun μωρέ χαλασιά σ';

Σέ χαλεύαμαν' ἐφές ἐγώ κι ὁ ἀδερφός μ' νὰ πᾶμε γιὰ κάνα ξαμίσιο² π'θενά ἐσύ. Σέ χάσαμαν, τὸ χά μέ ἐψίλον. "Ἐρθα σπίτ'. Γκραγκανίσα³ τ'ν πόρτα, γκραγκανίσα τ'ν πόρτα. "Ἰτς⁴ κρίσ'⁵. "Ἐρρ'ῆα⁶ κατς'κάρια⁷ σ'ν κουμπ'λιά.⁸ Π'θενά⁹ ἐσύ!

Σημ.: 1 χαλεύαμαν = φάχναμε

2 ξαμίσιο = βραδινὴ ρακοποστηριά

3 γκραγκανίζω = βροντῶ τὴν πόρτα

4 "Ἰτς = τίποτε

5 κρίση = ἀπάντηση, μιλιὰ (κρένω)

6 ἔρξα = ἔρριξα

7 κατς'κάρια - κατσίκάρια = πετραδάκια

8 κουμπ'λιά - κουμπουλιὰ = κορομηλιά

9 π'θενά = πουθενά.

ΑΝΕΞΗΓΗΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΡΜΟΜΕΤΡΟΥ

Στὸ Μονοδένδρι, τοῦ Ζαγοροῦ, ἐδῶ κι ὑγδόντα χρόνια, ἡ κυρα-Κιώσταινα πῆγε νὰ ἐπισκεφθεῖ τὴν κυρα-Ρούσαινα, ποὺ ἦταν ἄρρωστη. Μπῆκε τὴν ὥρα, ποὺ τῆς ἐγάλαν τὸ θερμιόμετρο καὶ συζητοῦσαν πῶς ἔδειχνε πυρετὸ 38 καὶ μισό.

— Δόμτε το καὶ μένα εἶπε ἡ κυρα-Κιώσταινα.

Πρόθυμα τῆς τὸ δῶσαν καὶ δταν τῆς τὸ ἐγάλαν ἔδειχνε ἡ γερὴ γυναίκα 36 καὶ μισό.

Ἡ κυρα-Κιώσταινα θυμῶς σὰν στεναχωρημένη γυρίζε: καὶ λέει στὴν κυρα-Ρούσαινα:

— "Α, μούρ Ρούσαινα ἐσύ χαμπλότερη

'Ελληνίδα! Τὶ θέδετε νὰ εἶραι;

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελ. 9)

γωνίζεται γιὰ τὴν ἐλευθερία της καὶ γιὰ τὴν ἐλευθερία τῶν γειτόνων της.

Ἡ ἐμφάνισις τῶν στρατιωτικῶν μας ἦταν ἡ ἀσφαλέστερη ἐνθάρρυνσις τοῦ ἀλβανικοῦ πληθυσμοῦ. Δέν ἀπλωσαν τὸ χέρι οὔτ' ἓνα τσιγάρο νὰ ἐγγίσουν. Ἐπλήρωσαν τὰ πάντα οἱ φαντᾶροι μας. Ἀποδείξεις ἔδιναν οἱ διοικηταὶ γιὰ τὰ εἶδη ποῦ ἔπρεπε νὰ προμηθευθοῦν ἀπὸ τὴν πόλι. "Ἐτσι παρατηρήθηκε τὸ ἀσύνηθες φαινόμενο, ἀπὸ τὴν πρώτη ἀκόμη μέρα τῆς εἰσόδου τοῦ στρατοῦ μας νὰ μὴ κλείση οὔτ' ἓνα κέντρο, οὔτ' ἓνα κατάστημα, ἀλλὰ ἡ πόλις νὰ συνεχίξη τὸν κανονικὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς της. "Ὅσοι ξέρουν τί θὰ πῆ εἰσβολὴ στρατοῦ σὲ μιὰ πόλι θὰ ἐκτιμήσουν τὴ σημασία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς δὲ δίνει μόνο δείγματα ἡρωϊσμοῦ. Δίνει συγχρόνως καὶ δείγματα πολιτισμοῦ. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ συμπεριφορὰ του ἀπέναντι τῶν αἰχμαλώτων. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ διαγωγή του στὶς πόλεις ποῦ καταλαμβάνει. Διπλῆ ἡ νίκη καὶ διπλῆ ἡ ὑπερημάνειά μας.

Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

ἀπὸ τε μένα ἔχῃ τριάντα ὀκτώ καὶ μισό κ ἐγὼ ψηλότερη ἀπὸ τε σένα γιὰτὶ ἔχῃ τριάντα ἔξ καὶ μισό;

(Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία μου μετὸν ἀξέχαστο Χριστόδουλο Καλλιῶη).

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ ΟΙ ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Οι πιά πολλοί Έλληνες γνωρίζουν τον Μετσόβιτη Έθνικό Ευεργέτη Γεώργιο Αβέρωφ από τις όμώνυμες Φυλακές (Έφηβειον Αβέρωφ), πού δέν υπάρχουν πιά, από την αναμαρμάρωση του Παναθηναϊκού Σταδίου και τή Γέφυρα, πού έχει έξαφανιστεί τώρα, από τους άνδριάντες του Γρηγορίου του Ε' και του Ρήγγα μπροστά στο Πανεπιστήμιο κι από τό ένδοξο θωρηκτό «Αβέρωφ».

Πόσοι ξέρουν ότι τό όνομα του μεγάλου Ευεργέτη συνδέθηκε και με όνόματα μεγάλων Καλλιτεχνών και Έπιστημόνων του Μεσολοπολέμου;

Ο μέγιστος όμως ύποστηρικτής τής συγχρόνου Τέχνης υπήρξεν ο άείμνηστος όμογενής και έθνικός ευεργέτης Γεώργιος Αβέρωφ, διά τής περιουσίας του όποιου άποστέλλονται εις τās ξένας Ακαδημίας, Έλληνες καλλιτέχναι, πρὸς καλλιτέραν και εύρυτέραν καλλιτεχνικήν μόρφωσιν. Και έστάλησαν δυνάμει του Αβερωφείου κληροδοτήματος μέχρι τελειόφοιτοι διπλωματούχοι του Σχολείου των Καλών Τεχνών και των άλλων Σχολών Πολ. Μηχανικών.

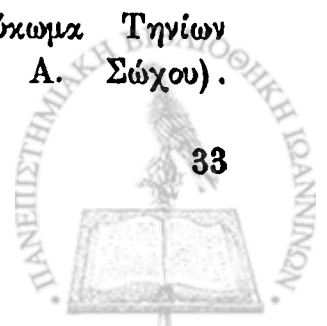
- 1) Κ. Δημητριάδης, Παρίσιοι, γλύπτης, Τήνιος.
- 2) Σ. Ξένος, Μόναχον, ζωγράφος.
- 3) Ούμ. Αργυρός, Μόναχον, ζωγράφος.
- 4) Ίω. Βούλγαρης, Παρίσιοι, γλύπτης, Τήνιος.
- 5) Σ. Παπαπαναγιώτου, Μόναχον, ζωγράφος.

- 6) Δ. Μπισκίνης, Παρίσιοι, ζωγράφος.
- 7) Α. Γεραλής, Παρίσιοι, ζωγράφος.
- 8) Αντ. Σώχος, Παρίσιοι, γλύπτης, Τήνιος.
- 9) Γ. Γουναρόπουλος, Παρίσιοι, ζωγράφος.
- 10) Μ. Τόμπρος, Παρίσιοι, γλύπτης.
- 11) Λ. Δούκας, Παρίσιοι, γλύπτης, Τήνιος.
- 12) Α. Γεωργιάδης, Παρίσιοι, ζωγράφος.
- 13) Μ. Ραφτοπούλου, Παρίσιοι, γλύπτρα.
- 14) Κ. Ηλιάδης, Παρίσιοι, ζωγράφος, του όποιου αί μέχρι τουδε σπουδαί και τά έργα του προσιωνίζου ένά μέγαν καλλιτέχνην ή δέ καλλιτεχνική ψυχή άμιλλάται πρὸς τήν άτέρμονα εύγένειαν αούτου.

Έκ δέ των άλλων σχολών.

- 15) Α. Γιάνναρος, πολ. μηχανικός.
- 16) Α. Μιχαλόπουλος, μηχανολόγος.
- 17) Ν. Κιτσίκης, πολιτ. μηχανικός.
- 18) Δ. Λαμπαδάριος, πολ. μηχανικός.
- 19) Ι. Χαλκιόπουλος, πολιτ. μηχανικός.
- 20) Α. Κουστοκώστας, μηχανολόγος.
- 21) Ί. Χατζόπουλος, πολ. μηχανικός.
- 22) Γ. Αργυρόπουλος, πολ. μηχανικός.
- 23) Ί. Κορωναίος, πολ. μηχανικός.
- 24) Κ. Λαγάνας, μηχαν) γος - ήλεκ) γος.
- 25) Ί. Γρατσιάτος, μηχαν) γος - ήλεκ) γος.
- 26) Ευ. Ρουσόπουλος, αρχιτέκτων, Τήνιος
- 27) Δ. Πίπας, πολ. μηχανικός.

(Από τό Λεύκωμα Τηνίων Καλλιτεχνών Α. Σώχου).

Η ΕΚΘΕΣΗ

ΤΟΥ ΑΠΟΣΤ. ΠΑΝΤΑΖΗ

Στήν GALERIE KOURD (Σκουφά 37) από τις 18 Σεπτεμβρίου — 7 Οκτωβρίου άνοιξε ή έκθεση έργων του έγκατεστημένου στο Παρίσι Γιαννιώτη ζωγράφου κ. 'Α. Πανταζή.

Οί πίνακές του είναι τοπία, λουλούδια, συναισθηματικές καταστάσεις (άμφιβολία, πάθος, προσπάθεια) παρουσίαση εποχών, γυμνά, και περιλαμβάνουν ανάμεσά τους τόν άπαραμίλλο «καθεδρικό ναό τής Σάρτρ» πού ή διεύσδυση στην αντίληψη τής ούσίας κι' ό αυθορμητισμός πέτυχαν — καθώς ένδεδειγμένοι άπεφάνθησαν — τήν άπεικόνιση του παλιού.

Στή ζωγραφική του δέν σημειώνεται καμμιά άκρότητα. Το σχέδιο είναι λεπτό στην προσιδιάζουσα άτμόσφαιρα του θέματος με γλυκιές καμπύλες, πού ανάμεσά τους πάλλει ένας άχηνος τρικυμισμός, κι' ό χρωματισμός τους ζεστός.

Τόν βρίσκομε νά μή θέλει άκόμα ν' άκουμπήσει κάπου, σέ ένα είδος προσιμήςσεως, τήν παλέτα του. 'Η ιδέα δλο τόν τρέχει στο νέο, στην εξέλιξη των θεμάτων, τó θάμα...

Δημιουργούν σαγήνη οι άπεικονίσεις του και κρατούν τήν αύστηρότητα, θά ύποστηρίζαμε, κάποιας άληθινά ύψηλης τεχνης.

MIX. K. ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Τό εξαίρετο βιβλίο με τó όποίο πλουτίζεται ή Ζαγορσιακή βιβλιογραφία, έννοούμε τήν τελευταία έκδοση τής έφημερίδας «Τό Ζαγόρι μας» «Κατάλογος Συγγραφέων περιοχής Ζαγορίου» Γιάνκινα 1980, μάς δίνει τήν άφορμή νά προβάλλωμε έναν άκόμα πνευματικών Ζαγορσιων, πού από άβλεψία δέν είναι στον «Κατάλογο» τó Γιατρό από τή Βίτσα 'Ιωάννη Σφάγγο.

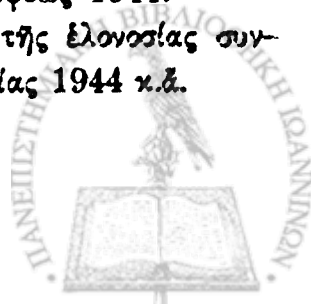
Έργα και μελέτες του ίατρού 'Ιωάννη Σφάγγου σέ συνεργασία με τόν Γρηγόριο Λιβαδά:

Γρηγορ. Λιβαδά — 'Ιωάν. Σφάγγου: 'Η Έλονοσία έν 'Ελλάδι: (1930—1940). 'Αθήνα: 1940. Μέρος Α—Β.

GREGORY LIVADAS — JOHN C. SPHANGOS: MALARIA IN GREECE. ATHENS 1941. VOL. I, II. JOHN C. SPHANGOS : THE EPIDEMIOLOGY AND DIFFERENTIAL DIAGNOSI OF DENGUE AND SANDFLY FEVER. 1947.

Άλλες αύτοτελείς έπιστημονικές μελέτες του ίατρού 'Ι. Σφάγγου:

- 1) Προκαταρτική Έλονοσιολογική μελέτη. Αϊδηψοΰ 1937.
- 2) 'Η χρησιμοποίηση των προνυμοφάγων Ιχθυοδίων έν τή καταπολεμηθείσ τής έλονοσίας 1943.
- 3) Παρατηρήσεις έπί τής έλονοσίας και τής κατανομής των άνωφελών κωνώνων κλπ. 1944.
- 4) 'Η άνοικοδόμησις τής ύπαίθρου από ύγειονολογικής και ειδικώτερον από έλονοσιολογικής άπόψεως 1944.
- 5) Πιθανή μετάδοσις τής έλονοσίας συνεπεία αίματοθεραπείας 1944 κ.ά.

Ἡπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση

ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Πλούσια ἡ συγκομιδὴ ἔφτασε στὰ χέρια μας καὶ κατὰ τὸ 1980, πού περνάει μπροστὰ μας μὲ τοὺς τελευταίους του μῆνες. Ποικίλα βιβλία λογοτεχνικά πεζὰ ἢ ἔμμετρα, βιβλία, πού καταπιάνονται ἐπίσης μὲ τὴν ἱστορικὴ καὶ λαογραφικὴ ἔρευνα τοῦ ἀκένωτου θησαυροῦ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χώρου. Βιβλία γραμμένα ἀπὸ Ἡπειρωτῶτες ἢ ἀπὸ ἄλλα διαμερίσματα τῆς χώρας, ἀλλὰ μὲ κέντρο ἐρευνῶν καὶ ἐνδιαφέροντος τὴν Ἡπειρο. Βιβλία παλαιῶν ἐκδόσεων, ἀλλὰ καὶ νέες ἐκδόσεις. Προβαίνομε βιαστικὰ σὲ μιὰ σύντομη παρουσίαση μὲ τὴν σειρά, πού ἔχουν φτάσει στὰ χέρια μας.

«ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΣΟΥΛΙΟΥ- ΤΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ ΤΟΥ 1821 Σ. ΤΖΙΠΗ σελ. 164. ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΩΔΩΝΗ»

Ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖο Γιάννη Βλαχογιάννη μᾶς ἔρχεται μιὰ νέα ἱστορικὴ μαρτυρία γιὰ τοὺς προεπαναστατικούς καὶ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀγώνα. Ἀφηγήσεις ἀγνωστοῦ Σουλιώτη γραμμένες ἀπὸ λόγιό κουμπάρο Κερκυραῖο τὸν Ἰωάννη Δούσημη. Ἡ μελέτη δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορά στὸν Δ' τόμο τῆς «Μνήμης Σουλίου» τοῦ Βασίλη Κραφίτη καὶ ἐγαίνει σὲ αὐτοτελῆ ἔκδοση ἀπὸ τὸν ἠπειρωτικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο «Δωδώνη» τοῦ Βαγγέλη Λάζου. Ἡ ἔκδοση εἶναι θαυμάσια μὲ τὴ γνωστὴ καλαισθησία τοῦ Λάζου.

ΣΠ. Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ. Ἱστορία

Ἄλῃ Πασᾶ τοῦ Τεπελενλή. Τόμοι Α—Β. Φωτοτυπικὴ ἐπανέκδοση 1979 ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις «Πύρρος» τοῦ Βασίλη Λάζου.

Ἦταν καιρὸς νὰ ξαναβγεῖ τὸ ἐξαντλημένο ἀπὸ χρόνια αὐτὸ βιβλίον (1895) πού ἀποτελεσε μιὰ ἀπὸ τὶς πηγές τῶν Ἑλλήνων ἀληθασολόγων. Θὰ τὸ χαροῦν στήν ὁμορφὴ σημερινή του ἐμφάνιση οἱ νέοι μας ἱστορικοὶ ἐρευνητές.

Σημαντικὸς εἶναι ὁ πρόλογος — τὰ προλεγόμενα τοῦ νέου φιλολόγου κ. Κων. Παπανικολάου, πού τοποθετεῖ σωστὰ πολλὰ πράγματα.

Θυμίζομε δὴ ὅτι πρωτοποριακὲς ἦταν οἱ ἐρευνες γιὰ τὴν «ἄλλη πλευρὰ» τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ ἀπὸ τὸν Χρῆστο Χριστοβασίλη, τὸν Μητροπολίτη Ἀθηναγόρα, τὸν Δημήτριο Ζῶτο μὲ τὸ βιβλίον του «Ἡ δικαιοσύνη στὸ κράτος τοῦ Ἄλῃ Πασᾶ», τὸν Γεώργιο Βαβαρέτο μὲ τὴ διάλεξή του «Ὁ Ἄλῃ Πασᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ» πού ἔχει ἐκδοθεῖ στὴ σειρά τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας κ.ἄ.

Μεταφέρομε ἐδῶ χαρακτηριστικὲς σκέψεις τοῦ Παπανικολάου γύρω ἀπὸ τὴν περίεργη αὐτὴ προσωπικότητα.

«Πῶς συμβιβάζεται νὰ χαρακτηρίζεται σὰν ἄθεος καὶ ἄθρησκος καὶ παράλληλα νὰ κατέχεται ἀπὸ ἀφελεῖς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες; Ἦταν ὁ ἄρπαγας, πού σφετερίστηκε τὶς περιουσίες τῶν ὑπηκόων του ἢ ὁ ἐνσαρκωτὴς τῆς κρατικῆς ἔννοιας, πού ἐπέβαλε μιὰ φορολογικὴ πολιτικὴ ἀνάλογη μὲ τὴν εἰσοδηματικὴ ἀντοχὴ τῶν ὑπηκόων του, ἀφαιρῶντας τὴν ἰδιοποίησιν τῶν εἰσφορῶν ἀπὸ τοὺς κάθε λογῆς τσιφλικάδες. Ποιὰ εἶναι τὰ θαυότερα αἷτια τῆς καταστροφῆς τοῦ Χορμόβου καὶ τοῦ Γαρδι-

κιού; Γιατί δὲν ἀνέχτηκε τὴν προνομακὴ ἀνεξαρτησία τῶν Σουλιωτῶν, ἐνῶ σεβάστηκε τὰ προνόμια ἄλλων περιοχῶν, ὅπως π.χ. τοῦ Ζαγορίου;»

Αὐτὲς οἱ σκέψεις μᾶς δίνουν ἀφορμὴ νὰ ξαναφέρουμε στὸ φῶς δυὸ «μπουγιουρτιὰ» λησμονημένα τοῦ 1914 ποὺ βλέπει ὁ ἀναγνώστης σὲ ἄλλες ἰσελίδες.

Βγαίνει ἀπ' αὐτὰ, πέραν τῶν προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει κάθε ἀνθρώπος θρησκευόμενος ἢ ἀθρησκος μιὰ τρανὴ ἀπόδειξη θετικῶν πράξεων γύρω ἀπὸ ζητήματα, ποὺ ἀγγιζαν τὴ συνείδηση τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων του, ὅπως ἡ ἱδρυση Μοναστηριοῦ στὸ Καλικόντασι τοῦ Βεραιτίου. Καὶ δὲν εἶναι πολιτικὴ σκοπιμότητα τοῦ Ἄλῃ, ἀλλὰ καὶ μιὰ ὑποσυνείδητη πίστη τῶν Λιάμπιδων — καὶ Λιάμπης εἶναι ὁ Ἄλῃς — στὰ ἱερά χριστιανικά σηνώματα τῶν ἐξισλαμισμένων χριστιανῶν προγόνων του. Βγαίνει ἀκόμη ἡ ἐπίδραση τοῦ χριστιανικοῦ περιβάλλοντος μὲ τοὺς σημαντικούς ἀνθρώπους τῆς Αὐλῆς του.

ΠΑΝΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Νεκτάριος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐπίσκοπος Λιτζᾶ καὶ Ἀγράφων, 1960.

Ρουμελιώτης ὁ γνωστός συγγραφέας Πᾶνος Βασιλείου βιογραφεῖ τὸν συμπατριώτη μας κληρικὸ τοῦ 18ου αἰῶνα Νεκτάριο μαθητὴ τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη καὶ τοῦ Κοσμᾶ Μπαλάνου - Βασιλόπουλου, λαμπρὸ τῶν Γραμμάτων ἐργάτην καὶ ἐκκλησιαστικὸν ἡγέτην τῆς δουλείας. Ἡ μελέτη τεκμηριώνεται μὲ ἀνέκδοτες ἐπιστολές, ὅπου ὁ ἐμπειρὸς ἱστορικὸς ἐρευνητὴς οὐλοδομεῖ τὴν ἐργασία του.

ΓΙΩΡΓΟΥ Ι. ΧΡΙΣΤΟΓΙΑΝΝΗ: Ἀμείλικτη Γεωμετρία. Ποιήματα 1949—1979.

Ἀθήνα, 1980.

Μεριάστε νὰ περάσει ἕνας ποιητὴς. Ὁ Ἡπειρώτης Γ. Χριστογιάννης. Αὐτὸ εἶναι περισσότερο ἀπὸ ποιητικὴ πορεία, εἶναι ἕνας καλπασιμὸς. Ἀναρωτιέσαι ἀν εἶναι Καβάφης, ἀν εἶναι Σεφέρης. Εἶναι κάτι ἄλλο μονάχος, ἀτόφιος. Ψάλτης καὶ μαστιγωτὴς. Σκέψη ἀντρίκια, ἀλλὰ καὶ εὐαισθησία μιᾶς καυγούργιας ποιητικῆς φωνῆς.

ΜΑΡΙΑΣ ΑΡΚΑΔΙΟΥ: Σάρλ Μπωντλαίρ, ἕνας μεγάλος τῆς Τέχνης. Ἀθήνα, 1979.

Ἡ ποιήτρια Μαρία Ἀρκαδίου σὲ 193 σελίδες μᾶς δίνει τὸν μεγάλο Μπωντλαίρ τῶν γαλλικῶν Γραμμάτων καὶ τὸ περιβάλλον τῆς ἐποχῆς του. Κάτοχος τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας, προσώπων καὶ πραγμάτων, μὲ τὴν ἀνεση ποὺ τὴ διακρίνει στὸ στίχο καὶ τὰ πεζογραφήματά της μᾶς δίνει μιὰ μονομερῆ διάσταση τοῦ Μπωντλαίρ. Τὸν ἐξετάζει: σὰν Α ἰ σ θ η τ ι κ ὸ καὶ Κ ρ ι τ ι κ ὸ τῆς Τέχνης.

Τὸ βιβλίο στολίζεται μὲ σχέδια, εἰκόνες, προσωπογραφίες, χειρόγραφα, σκίτσα.

ΔΗΜ. Β. ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ἑλληνικὴ παράδοση. Ἀνάτυπο τῆς «Ἡπειρωτικῆς Ἔστιας» Ἰωάννινα 1979.

Ὁ γνωστός ἐκπαιδευτικὸς καὶ διανοητῆς Δημ. Β. Σιωμόπουλος ἐξετάζει τὴν ἐλληνικὴ παράδοση σὰν δημιουργήματα τοῦ περιβάλλοντος. Στὴ μελέτη ἐξετάζονται ποικίλες ἐκδηλώσεις τῆς ἐθνικῆς ζωῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

ΔΗΜ. Β. ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ ποιητὴς Γ. Σεφέρης (δοκίμιο), ἀνάτυπο τῆς «Ἡπειρ. Ἔστιας» Γιάννινα. 1979.

Ἀνάλυση τῆς ποιητικῆς παρουσίας τοῦ Σεφέρη ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ μεσοπολέμου, ὡς μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον πόλεμον, ποὺ

οί νικηταί μικροί «σύμμαχοι» κλωτσοπα-
τούνται από τους ισχυρούς κι ως την εθνι-
κή ανέναντι της μαρτυρικής Κύπρου.

ΠΑΝΟΥ ΔΗΜ. ΤΖΟΒΑ : Γερβάσιος.
Ώρολογᾶς Μητροπολίτης Κορυτσᾶς Βορ.
Ἡπείρου.. Ἐκδόσεις Ἰδρύματος Βορειοη-
πειρωτικῶν Ἐρευνῶν. Ἰωάννινα, 1980.

Εἶναι τὸ 5ο βιβλίον τοῦ καλοῦ Ἰδρύμα-
τος. Μιά συμπυκνωμένη ἱστορική μελέτη,
ποῦ βγαίνει ἀπὸ ἀνέκδοτα Ἀρχεῖα ὅπως ἡ
ἀλληλογραφία τοῦ Μητροπολίτου Κορυ-
τσᾶς κι ἔπειτα τελευταίου Μητροπολίτου
τῶν Τουρκοκρατουμένων Ἰωαννίνων. Γερ-
βασίου, τὸ ἀρχεῖο τοῦ Δήμου Ἰωαννιτῶν,
τὶς ἐφημερίδες τῆς κρίσιμης ἐποχῆς τοῦ
Αὐτονομιακοῦ Ἀγῶνα, 1914 κ.ἄ.

Ὁ πυρήνας τῆς μελέτης εἶδε τὸ φῶς
στὴν «Ἡπειρ. Ἔστια» (1978). Ὁ Πᾶνος
Τζόβας μέσα ἀπὸ τὴν ἀλληλουχία τῶν στοι-
χείων, παλαιῶν καὶ νέων, μᾶς δίνει τὸν
τραγικὸ Γερβάσιο ὀλοφώτεινο στὶς τελευ-
ταῖες ἡμέρες τῆς ἐθνικῆς του δράσεως ὀρ-
θιον ἀπέναντι τῆς αὐστριακῆς, ρουμανι-
κῆς, ἀλβανικῆς καὶ ἰταλικῆς προπαγάν-
δας, ποῦ σὰν πλέγμα ἀράχνης διαμφι-
σθητοῦσε τὸν ἠπειρωτικὸ χῶρο.

ΛΑΜΠΡΟΥ Χ. ΚΑΣΕΛΟΥΡΗ: Ἱστο-
ρικὰ καὶ λαογραφικὰ τῆς Ἀρτας. Ἀθή-
να, 1980.

Τὸ βιβλίον εἶναι παράθεση κειμένων ρα-
διαφωνικῶν ἐκπομπῶν τοῦ συγγραφέα,
ποῦ εἶναι συνεργάτης του. Ἀναφέρονται
στὸ χῶρο, τῆς περιφέρειας Ἀρτας. Ἀ-
ποτελοῦν οἱ ἐκπομπές ἱστορικῆς ἀνασκο-
πήσεις γιὰ κάθε τόπο ἀπὸ τὰ προαπελευ-
θερωτικά χρόνια ἴσα μὲ τὶς ἡμέρες μας.
Δίνει ὁ συγγραφέας ἀνάματα πληροφο-
ρίες, μὲ πολλὴ ἀγάπη, ἀπαριθμεῖ θρύ-
λους τοπικοῦς, ἀναφέρεται σὲ ἦθη καὶ ἔ-

θιμα, ἐξοικονίζει ἀκόμα καὶ τὴν πολιτι-
στικὴ δραστηριότητα τῆς περιοχῆς Ἀρ-
τας. Στὸν πρόλογο πικρὸς ἀπολογισμὸς
τῶν προσπαθειῶν του γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ
βιβλίου του. Εἶναι ἡ μοῖρα κάθε ἀτομικῆς
προσπάθειας. Δὲ φθάνει ἡ ἱκανοποίηση
τῆς δημιουργίας;

**Η ΔΡΟΠΟΛΙΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙ-
ΡΟΥ.** Λεύκωμα Β'. Ἀθήνα 1980.

Ἐπιβλητικὸς εἶναι ὁ δεύτερος τόμος
τοῦ Λεύκωματος τῆς Ἐνώσεως Δροπολι-
τῶν τῆς Βορείου Ἡπείρου. Μέρημα τοῦ
καλοῦ Σωματείου καὶ τοῦ Προέδρου του
Ἀχιλ. Παπαδοπούλου. Εἶναι ἄφθονο τὸ
ὕλικὸ τῆς ἱστορικῆς Δρόπολης, ἱκανὸ γὰ
γεμίσει πολλοὺς ἀκόμα τόμους.

Τὸ περιεχόμενον τῆς καλαίσθητης αὐ-
τῆς ἔκδοσης εἶναι ἐπαναφορὰ παλαιῶν λη-
σμονημένων κειμένων ἀλλὰ καὶ ἀνέκδο-
τες μελέτες γύρω ἀπὸ ἱστορικὰ καὶ λαο-
γραφικὰ θέματα τῆς περιοχῆς.

ΡΗΓΑ ΣΚΟΥΤΕΛΑ: Τὸ κατὰ κεφαλὴ
εἰσόδημα. Ἀθήνα, 1979. Ἐξ διηγήματα.
ὄλα, ποῦ τὰ διαβάξεις καὶ λές γὰ μὴ τε-
λειώσει τὸ κείμενό τους. Εἶναι τέτοια ἡ
εὐφορία, ποῦ αἰσθάνεται ὁ ἀναγνώστης
ἀπὸ τὴ λαγαρὴ ἀφήγηση, τὴν ἀδρὴ πε-
ριγραφή τῶν τύπων τῆς ἀστικῆς κοινω-
νίας καὶ τῶν παροπλισμένων συνταξιού-
χων, ποῦ μετέχουν, σὰν γουρουνόπουλα
στὴ μάνα τους, στὸ περίφημο «κατὰ κε-
φαλὴν εἰσόδημα» ἀσωτεύοντας ἠλίθια τὰ
τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τους μπροστὰ
στὴν τηλεόραση. Ἕνας διάχυτος σαρκα-
σμὸς ἀνάμεσα μελαγχολίας καὶ χαμόγε-
λου ὀροσολογᾶει τὰ κείμενα ὅπως τὰ γάρ-
γαρα νερὰ τοῦ Τζουμέρκου, ἀπ' ὅπου φαί-
νεται γὰ κατάγεται ὁ Ρήγας Σκουτέλας.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΡΕΛΛΗ : Εἶναι χρόνια

τώρα, πού είχα πρωτοδιαβάσει κείμενα, στην Ήπειρο, του Δ. Κάτση, γραμμένα από το Γεώργιο Βρέλλη. Με είχαν σαγηνεύσει. Και κάθε φορά πού μου ῥχόταν ἡ ἐφημερίδα κείνη τὸ μάτι ἔτρεχε νὰ βρεῖ τὸ πρωτοσέλιδο χρονογράφημά του. Καὶ πάντα αἰσθανόμουν τὴν ἴδια ἱκανοποίηση.

Ὁ Γεώργιος Βρέλλης εἶναι ἕνας ἀπὸ τὴν πνευματικὴ δυναστεία τῶν Βρέλληδων. Ὁ ἄλλος εἶναι ὁ Παῦλος, μὲ τὰ μοναδικὰ στὴ χώρα μας κέρινα ὁμοιώματα στοὺς Μουζακαίους.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΡΕΛΛΗ λοιπὸν βιβλία τρία ἀπανωτὰ στὴ χρονιά πού περνάει.

α) **ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ.** Γιάννινα, 1980. Διάλεξή του, πού ὀλοκληρώνεται στὴν ἐκδοση αὐτὴ καὶ πλουτίζει τὴν ἀπέραντη βιβλιογραφία τοῦ Ἁγίου Κοσμά, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἡπειρωτικοῦ Ἁγίου. Καὶ μὲ πηγαίνει πίσω ἡ σκέψη, στὰ 1936 Ἔρεις ἄνθρωποι, τότε, ἂν δὲν κάνω λάθος. Ὁ Κώστας Φαλτάιτς, ὁ Φάνης Μιχαλόπουλος, ἀσύνδετοι μεταξὺ μας. Μᾶς ἔστελλε ἀπὸ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ χῶρο γιὰ πρώτη φορά τὶς περίφημες προφητείες τοῦ Πάτερ Κοσμά, νομίζω πῶς ἔστι ἄκλειτο εἶναι σωστό, ἀντὶ Πατροκοσμά, ἔτσι τὸ ἔχω ἀκούσει: στὴν Ήπειρο, ὁ δάσκαλος ἀπὸ τὸ Βουλιαράτι: Γεώργιος Καλυθόπουλος καὶ τὶς δημοσίευσα στὸ περιοδικὸ «Βόρειος Ήπειρος». Κι' ἔδωκε κυρίως στὸ Φάνη Μιχαλόπουλο τὴν εὐκαιρία νὰ γράψει τὸ περὶ τοῦ Ἁγίου βιβλίον του.

Καὶ μετὰ τὸ ξεστράτισμα αὐτὸ τοῦ νοῦ, ἄς ἐρῶμε στὸ Βρέλλη. Εἶχε τὴν ὑπομονὴ νὰ κάνει τὴ συναγωγή τῶν εἰκόνων στὰ ἑλληνικὰ μέρη καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, πού τιμῶνται: στὴ μνήμη του καὶ νὰ μᾶς δώκει μὲ τὴν τέχνη του μιὰ ὀλοκληρωμένη εἰκόνα δράσης τοῦ Ἁγίου.

6) **ΛΥΡΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ:** Γιάννινα, 1980. Λυρικά πεζογραφήματα, ἐκπομπές, γύρω ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ τὴν ἀγαπημένη Παμδωτίδα κατὰ καιροὺς, πού σοῦ εὐφραίνουν τὴν ψυχὴ σου, ἔτσι ὅπως δίνονται παρ' ὄλο, πού πολλὰ πράγματα εἶναι γνωστά.

γ) **ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΑ ΣΟΝΕΤΤΑ:** Γιάννινα, 1980. Εἶναι ἀφιερωμένα στὰ πέντε ἀδελφία, εὐλογημένη ἡπειρώτικη σπορά, «ὁ πρῶτος δεκάχρονος καὶ τὸ στερνοπαίδι βυζαντινῶν» ἀρπαγμένοι ἀπὸ τοὺς πολεμικοὺς καιροὺς μᾶνα καὶ πατέρας. Καὶ φτάνουν αὐτὰ τὰ ἡπειρώτικα φυντανάκια «ἀδερφωτὰ καὶ μονιασμένα» ὡς τὰ σημερινὰ τους γηρατειά: οἱ Βρέλληδες! Δασκάλοι, καθηγητές, λόγιοι, καλλιτέχνες. Τί λιπάσματα καλωσύνης καὶ εὐφορίας διαθέτει τὸ ἡπειρωτικὸ ἔδαφος κι' ὑπέδαφος;

Καὶ τραγουδάει ὁ Βρέλλης τὸν πόνο, τὸ μισεῖο, τὶς ἀρρώστειες καὶ τὶς ἀνέχειες, τὶς γιορτές τὶς ἐθνικὲς, τὸ φτέρωμα τῆς λευτεριάς στὴ Βόρειο Ήπειρο τὸ '40, τὰ κοινονικὰ γεγονότα, τὶς πελαργοφυλιές καὶ τὰ γλαροπετάγματα, τὰ πλατάνια τῶν Ἀμπελοκήπων καὶ τοῦ Ἀρχιμαντρείου, τὰ φωτόνερα τῆς Λίμνης καὶ τὸ τρεμούλιασμα πού κάνουν οἱ φθινοπωρινὲς λεῖσες. Ὅλα μὲ τὴ γνωστὴ ποιητικὴ του μαεστρία καὶ διάθεση.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΚΟΚΚΙΝΟΥ: Λυρικά. Θεσ) νίκη, 1979.

Καὶ τελειώνουμε μὲ τοῦ ἀδερφοῦ τὸ φίλημα, τοῦ Δημοσθένη Κόκκινου τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας», τοῦ ἡπειρωτικοῦ περιοδικοῦ (1952—1980) πού εἰκοσι ὀκτῶ τώρα χρόνια μακροζωίας προβάλλουν τὴν Ήπειρο πανελληνίως καὶ παγκόσμια.

Ὅποιος εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ ἐντυπο καὶ τὸ

τυπογραφείο είναι δύσκολο να καταλάβει τι καημός είναι ή πνευματική γέννηση, ή πνευματική ἐγκυμοσύνη, στην πνευματική μήτρα, δὲν είναι ἀπλὸ σχῆμα τὸ σπάσιμο τῆς κεφαλῆς τοῦ Δία γιὰ νὰ βγεῖ ἡ Ἄθηνά, νὰ σπάσουν τὰ νερά καὶ νὰ βγεῖ ἔξω ἓνα κάποιο πνευματικὸ δημιούργημα, πὺν μπορεί νὰ σταθεῖ στὰ πόδια του καὶ νὰ ζητιανέψει τὴν ἀγάπη τοῦ ἀναγνώστη.

Θέλει ικανότητες. Θέλει τὴ σ φ ρ α γ ἰ δ α τ ῆ ς δ ω ρ ε ᾶ ς, πὺν ἔλεγε ὁ μακαρίτης Παπανδρέου. Καὶ ὁ Δημοσθ. Κόκκινος ἔχει τριπλὴ πανοπλία. Πεζό, στίχο καὶ χρωστήρα. Ἔτσι καὶ μόνο ἔτσι δικαιολογεῖται ἡ μακροζωία τῶν περιοδικῶν στὴν ικανότητα τοῦ ἐνός. Στὴν ἀρχὴ ξε-

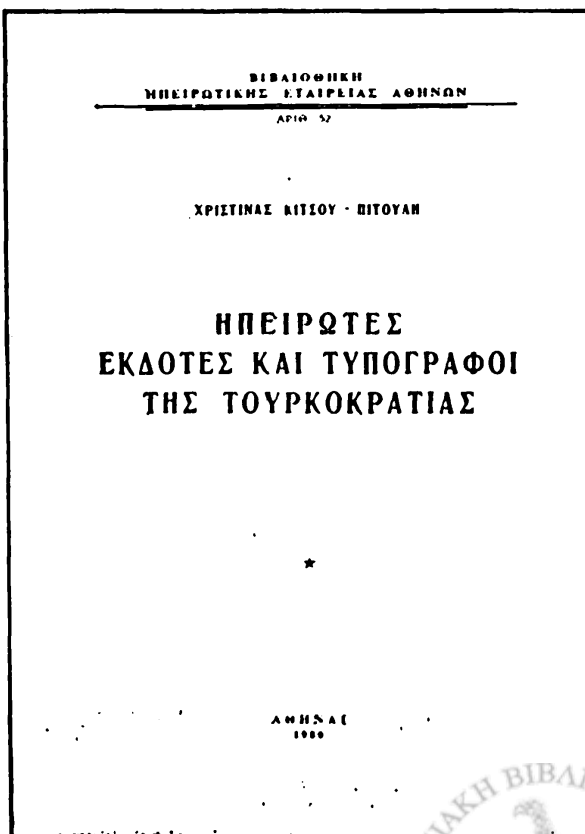
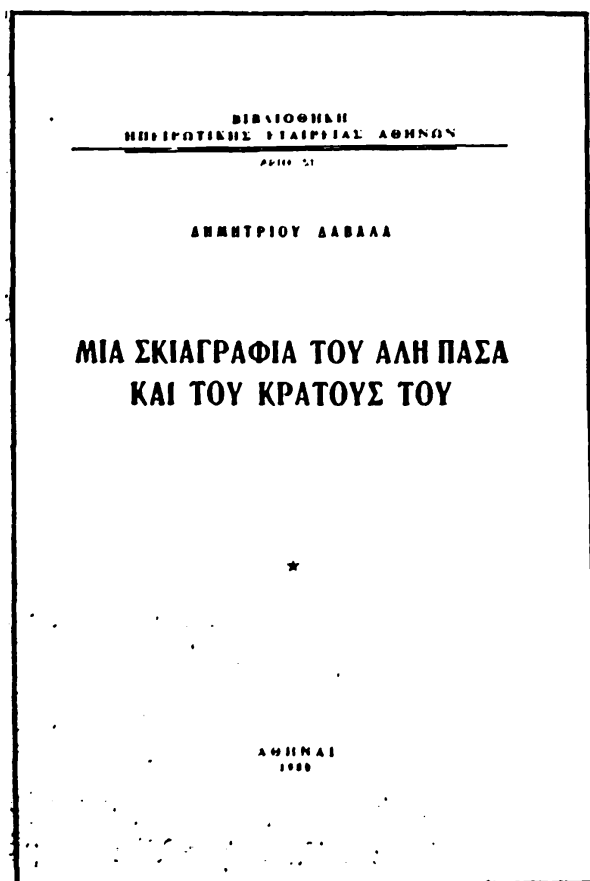
κινοῦν πολλοί. Ὁ ἐνθουσιασμός. Ἐπειτα ὅμως θὰ μείνει ὁ Ἕνας, ὁ Παράκλητος.

Δὲν ξέρω ἂν ἄλλος λογοτέχνης ἔχει τὴν εὐχέρεια τοῦ Δημοσθ. Κόκκινου στὸ γράψιμο, σὺν ποιητῆς, πεζογράφος, θεατρικὸς συγγραφέας, κριτικὸς, δοκιμιογράφος.

(Στὸ ἐπόμενο τεῦχος βιβλία τῶν: Γεωργίου Θ. Παπαγεωργίου, Νίκου Μούλια, Ἄχιλ. Λαζάρου, Βασίλη Τσιάτη, Σταύρου Γκατσοπούλου, Φωτίου Οἰκονόμου, Γεωργίας Τσάντη, Χρυσάνθης Ζιτσαίας, Μηναῖ Ἀλεξιάδη, Πηγελόπης Μαρνέλη, Χ. Παππαῖ, Φρόσως Ἰωαννίδου, Κ. Λαζαρίδη, Χαρ. Πέτσου, Ντίνου Κονόμου.

α. χ. μ.

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

τή σωστή λεζάντα. Τὸ λάθος ἐπισημαίνει ὁ ἀποστολέας τῆς κ. Ἀπόστ. Βερτόδουλος καὶ μὲ ἐπιστολή του ἀπὸ 5.9.1980 ὁ συμπατριώτης μας (ἀπὸ τὴν Ἀγία Κυριακή) ἐνωμοτάρχης κ. Κων. Ἀθανασίου.

**

Ὁ Εὐδόξος συγγραφέας κ. Τάσος Ζάππας, ἀπωτάτης ἡπειρωτικῆς καταγωγῆς, μᾶς γράφει «Δέξου τὴ χαρὰ μου καὶ τὰ συγχαρητήριά μου γιὰ τὸ τελευταῖο σας τεύχος. Γοητεύτηκα ἀπ' ὅλα τὰ κείμενα. Πῆρα βαθιὰ ἀνάσα Ἑλλάδας καὶ Ἑπειρος».

Ἡ χαρὰ του εἶναι καὶ δική μας χαρὰ καὶ ἱκανοποίηση, ὅταν ἐκδηλώνεται μὲ τὴ δική του γνωστὴ πέννα.

**

— Ὁ Σύμβουλος τῆς Ἐταιρείας κ. Δημ. Δρόσος μᾶς ἔφερε ἀπὸ τὰ Γιάννινα φωτογραφικὲς ἀποτυπώσεις νέων δημιουργιῶν τοῦ ἀνεπανάληπτου Βρέλλη. (Μουσεῖο Κερίνων Ὁμοιωμάτων - Μουζακαῖο). Καὶ εἶναι αὐτές:

— Σκηγιὴ τοῦ φόνου τοῦ Ἀλῆ πασιᾶ στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος (1822).

— Σκηγιὴ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Διονυσίου Φιλοσόφου (Σκυλοσόφου) 1611.

— Σκηγιὴ τοῦ ὄρκου τῶν Φιλικῶν Ε. Σάνθου (Δωδεκανησίου) καὶ τῶν Ἑπειρωτῶν Ν. Σκουφᾶ (Ἄρτα) καὶ Ἀθ. Τσακάλωφ (Γιάννινα).

— Συγκέντρωση (καλλιτεχνικῆ ἀδεία ἀπὸ τὸ Βρέλλη!) σ' ἓνα δῶμα τῶν Μεγάλων Εὐεργετῶν Σ. Σίνα, Γ. Ἀθέρωφ, Ἀν. Ζωσιμᾶ καὶ Κ. Ζάππα. Καθὼς καὶ τῶν Μ. Διδασκάλων Κοσμᾶ Μπαλάνου καὶ Ἀθαν. Ψαλιῶα.

Ἐπὶ τῷ αὐτῷ συνάντησι τῆς γοητευτικῆς τέχνης τοῦ Βρέλλη καὶ τῆς φωτογρα-

φικῆς ἀπόδοσης τοῦ Ἀγγελοῦ Καλογερίδη.

**

— Ὁ Ὑποστράτηγος ἐ.ἀ. κ. Πέτρος Ζήγκας μᾶς γράφει διὰ μακρῶν καὶ μᾶς στέλλει ἔγγραφες μαρτυρίες γιὰ τὸ Λόχο τῶν Ἱερολοχιτῶν, μαθητῶν τῆς Ζωαμαίας καὶ ἄλλων, κατὰ τὸν Αὐτονομιακὸ Ἀγῶνα τοῦ 1914 στὸν ὁποῖον ἔλαβε μέρος καὶ ὁ ἴδιος, ὁ μ ὁ ν ο ς, ἴ σ ω ς, ἐπιζῶν, ὅπως μᾶς γράφει. Ἐκφράζοντας θερμὲς εὐχαριστίες τὰ κρατοῦμε γιὰ τὸ τεύχος τοῦ Φεβρουαρίου 1981.

**

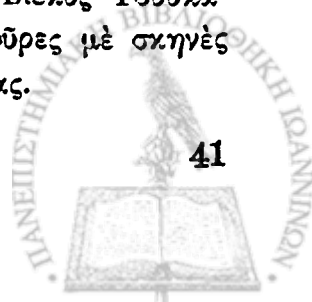
— Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Χαρ. Χαβέλας δὲν συμφωνεῖ καθὼς μᾶς γράφει, στὴν ἐπιστολή του τῆς 25.8.1980, μὲ τὴν ἀποψη τῆς ἀναστολῆς τῶν ἐνεργειῶν γιὰ τὴν Πνευματικὴ Στέγη! Ὁ κ. Χαβέλας μᾶς σκαλίζει ἐκεῖ, πού πονᾶμε. Ποτὲ δὲν ἀπελπιστήκαμε. Ἄν ὑπὸ τίς παροῦσες συνθῆκες ἡ Πνευμ. Στέγη μοιάζει μὲ σισύφειον λίθον ἢ μὲ κλῶνον εὐχύμων καρπῶν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν μας τὴν ἀφήνομε στὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑπειρωτῶν, ὅπως τὸ Σύνταγμα στὸν πατριωτισμὸ τῶν Ἑλλήνων! Περιμένοντας καλύτερους καιρούς.

**

— Ὁ δικηγόρος ἀπὸ τὸ Τεριάχι τοῦ Πωγωνίου κ. Νικόλ. Λώλης καὶ πνευματικὸς ἄνθρωπος μᾶς στέλλει φωτογραφίες ἀπὸ συγκεντρώσεις τῶν Ἀδελφοτήτων Ποντικατῶν 1929, 1932 καὶ τοῦ Δολοῦ 1928.

**

— Ὁ Καθηγητὴς κ. Ἀλέκος Τσουκαγέλης μᾶς στέλλει γραβοῦρες μὲ σκηγιὲς τοῦ βίου τῆς Τουρκοκρατίας.

— Ο Ιατρός κ. Κων. Κωστοβασίλης μᾶς στέλλει περιγραφή τοῦ θρύλου τῆς «Γραμμῆνης Πέτρας» τοῦ χωριοῦ Ἀθαμάνιο Ἄρτας μὲ ἀληθινὴ ὑπόστασις πού χρονολογεῖται τὸ 1849.

••

— Ο κ. Γιάννης Ν. Ταρνάρης μᾶς στέλλει καλογραμμένη μελέτη λαογραφικὴ γιὰ τὸ Γάμο στὰ παλαιὰ χρόνια τοῦ χωριοῦ Κάτω Σουδενὰ Καλαδρύτων. Τὰ ἔθιμα εἶναι παραπλήσια πρὸς τὰ γενικώτερα Ἑπειρωτικά.

••

— Ο κ. Ἀπόστολος Βερτόδουλος συνεχίζει τὴν ἀποστολὴ φωτογραφιῶν ἀπὸ τὸν Ἑπειρωτικὸ χῶρο. Μᾶς στέλλει κ. ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Ὀρειβατικὴ ζωὴ του, πού δημοσιεύτηκε στὶς γιαννιώτικες ἐφημερίδες καὶ ἀναδημοσιεύεται καὶ ἐδῶ. Μᾶς παρακαλεῖ νὰ τονίζουμε ὅτι εἶναι ἔ ρ α σ ι τ ἔ χ ν η ς φωτογράφος. Εὐχαρίστως κάνομε τὴ διευκρίνιση, ἀν καὶ δὲ χρειάζεται διότι οἱ Ἑπειῶτες τὸ γνωρίζουν. Ἐκεῖνο, πού χρειάζεται νὰ τονίσουμε εἶναι ὅτι ὁ κ. Βερτόδουλος εἶναι ἓ ν α ς ἰ δ ε ο λ ὅ γ ο ς κ α λ λ ι τ ἔ χ ν η ς, π ο ὐ χ ἄ ρ ι ς σ' α ὐ τ ὸ ν ἔ χ ο υ ν ἀ π ο θ η σ α υ ρ ι σ τ ε ῖ π ο λ ὄ τ ι μ ε ς ε ἰ κ ὸ ν ε ς τ ο π ῖ ω ν κ α ἰ μ ν η μ ε ῖ ω ν, π ο ὐ χ ω ρ ῖ ς α ὐ τ ὸ ν δ ἔ ν θ ἄ ὑ π ἤ ρ χ α ν. Ποιὸς ἐπαγγελματίας φωτογράφος θὰ ἀνέβαινε μὲ πολὺρες πορεῖες, στὶς κρεμάλες τῶν βουνῶν, πού ἔχει σκαρφαλώνει ὁ Βερτόδουλος κουβαλώντας στοὺς ὄμους τοὺς μαγικούς φακούς, πού μ' αὐτοὺς μᾶς ἔχει χαρίσει αὐτὰ τ' ἀριστουργήματα;

Ο κ. Ἀπόστ. Βερτόδουλος μᾶς στέλλει λοιπόν:

— Φωτογραφία τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Κρυστάλλη στὸ Συράχο καὶ μπροστά του ὁ

μπρούτζινος τελευταῖος ἀνδριάντας του, τῆς γλύπτριας Λουκ. Γεωργαντᾶ, 2 φωτογραφίες τῆς χιονισμένης Ὀλύτσας ἢ κορυφῆ, 1974 ὁρατὴ ἀπὸ τὴ 1816, ἐκπληκτικὴ φωτογραφία τῶν 5 Πηγαδιῶν πού οἱ περισσότεροι Ἑπειῶτες καὶ οἱ Ἕλληνες χρόνια τὰ ἔχουν ἀκούσει μὰ δὲν τὰ ἔχουν δεῖ ποτέ. Φωτογραφία τῆς Μον. Μεταμορφώσεως Κλειδονιάβιστας Κονίτσης. Φωτογραφία τῆς ἱστορικῆς Μονῆς Ρογκοβοῦ Ζαγορίου, ὅπου ὁ ἑπειρωτικὸς πατριωτισμὸς ἤθελε νὰ ἐγκαταστήσει τὸ Ἑλλην. Πανεπιστήμιο τῆς Τουρκοκρατίας. Φωτογραφία τοῦ Προφήτη Ἡλία Μετσόδου.

— Ο ἴδιος ὁ κ. Βερτόδουλος μᾶς σημειώνει, τὸ λάθος, πού καὶ μεις διαπιστώσαμε ἀμέσως, ἀλλὰ δυστυχῶς, μετὰ τὴν ἐκτύπωση τοῦ περασμένου τεύχους, 44, 45, 46, σελίδα 28 φωτογραφία ἀριθ. 64.

••

Ο ἀντίχριστος καὶ ἀντιπατριαρχικὸς «δαίμων» τοῦ Τυπογραφείου μετέβαλε τὸν εἰκονιζόμενον πρῶτον ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ Νικ. Εὐαγγελίδην, μετέπειτα Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας σέ... Μαγγλίδαν.

Ἡ φωτογραφία ἀναδημοσιεύεται μὲ τὴ σωστὴ λεζάντα.

••

— Ο δικηγόρος, δημοσιολόγος κ. Κώστας Σταμάτης γράφει καὶ «τέτοια» δηλ. βιώματα τῶν νεανικῶν του χρόνων. Καὶ μᾶς στέλλει ἓνα «μικρὸ κ. ἀνάπηρο πνευματικὸ (του) τέκνον», πού ἀναφέρεται στὶς ἐργασιακὲς σχέσεις καὶ τὴ τσιγκουνιὰ ἐνὸς ἐργοδότη του.

••

— Ο Ἐπίτιμος Γυμνασιάρχης κ. Χαρίλαος Χαβέλας κατέθεσε στὴν Ἑταιρεία χά-

ΦΟΡΕΣΙΑ ΛΙΟΥΝΤΖΗΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ από τή σελίδα 19)

ρύτιμα ἔδιναν μιὰ ἀφάνταστη μεγαλοπρέπεια.

Ἀπαριθμήσαμε τὰ χωριά, πού τή φοροῦσαν.

Μετά τὸ 1920 ἀρχίζει κρίση οἰκονομική, πού φθάνει σέ ὀξύτητα γύ-

ριν τῶν Φίλων της τὰ ἐξῆς πονήματά του: 15 σώματα τοῦ βιβλίου του «Γενικῆς Βιολογίας, ἀπλά στοιχεῖα», καὶ 15 σώματα τῆς διαλέξεώς του «Οὐρανός. Ἐντύπωση καὶ πραγματικότης καὶ ἡ σιωπηλὴ εὐγλωττία τῆς ἐνάστρου μορφῆς του».

••

— Ὁ κ. Κων. Ἐξάρχος, Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας κατέθεσε στὸ Ἀρχεῖο της τὰ περὶ τοῦ Ἰδρύματος Βαρώνου Μιχαὴλ Τσίτσα δηλαδή:

1) Δήλωσιν ὑπ' ἀριθ. 13053) 1947 ἐνώπιον αὐτοῦ, ὡς Συμβολαιογράφου τότε, τοῦ Εὐαγγέλου Ἀβέρωφ, ὡς εἰδικοῦ πληρεξουσίου τοῦ Βαρώνου Μιχαὴλ - Κωνσταντίνου - Γεωργίου - Παύλου (sic) υἱοῦ τοῦ Ἀναστασίου Παναγιώτου Τσίτσα γαλλικῆς ἰθαγενείας κατοικοῦ Λωζάννης περὶ ἰδρύσεως ἐν Ἀθήναις Ἰδρύματος - Κληροδοτήματος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζει «Ἰδρυμα Βαρώνου Μιχαὴλ Τσίτσα».

2) Διαθήκην ὑπ' ἀριθ. 9865 τῆς 22.9. 1949.

3) Ὁργανισμὸν «ἐντυπον) τοῦ Ἰδρύματος (1956) ὑπὲρ ἐκτελέσεως κοινωφελῶν ἔργων.

ρω στὰ 1929—30. Λίγες φορεσιές ράβονται πιά, μὰ τὰ σεντούκια εἶναι γεμάτα ἀπὸ τὶς παληές προΐκες καὶ οἱ νέες κοπέλλες πορεύονται, ὅπως - ὅπως. Τὰ ἐργαστήρια λιγοστεύουν. Οἱ τεχνίτες ἀραιώνουν καὶ ἡ τέχνη παρακμάζει. Ἀπὸ τοὺς τελευταίους εἶναι ὁ Βασίλης (Σίκο) Νέντες Ἐριντιώτης. Εἶχε ράψει σ' ὅλη του τὴ ζωὴ φορεσιές καὶ φορεσιές. Σ' ὅλες τὶς νυφάδες, ὅταν κάναν τὴν τελευταία πρόβα καὶ τοῦ φιλοῦσαν τὸ χέρι ἔκανε μιὰ παράκληση, νὰ ῥθοῦν στὴ κηδεῖα του. Καὶ ὅταν ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, γύρω στὰ 1934, σημειώθηκε ἓνα ἐξαιρετικῆς λαμπρότητος θέαμα.

Στοῦ τεχνίτη τὴν κηδεῖα ἔλαβαν μέρος καὶ ἱερούργησαν 4—5 παπάδες τῆς Λιούντζης, γιατί ἦταν πασίγνωστος κι ἀγαπητὸς καὶ χορὸς ἀπὸ δεκάδες παληές νυφάδες παραστάθηκε.

Ἔτσι παπάδες καὶ νυφάδες νέες καὶ παληές συνώδευσαν στὸν τάφο ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀξέχαστους τεχνίτες κι αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν τέχνη, πού πέθανε μαζύ του θαμένη ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ κρίση καὶ τὴ νεώτερη ἐξέλιξη.

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀλεξ. Χ. Μαιμοπούλου. Ἦ π ε ι ρ ο ς (Λαογραφικὰ - Ἠθογραφικὰ - Ἐθνογραφικὰ) Τόμος Α' εἰκονογραφημένος, 1961, σελ. 185—190).

Ὁ Ζίτσαϊος ἰατρός κ. Ἰωάν. Παπαπέτρου εἰς μνήμην τῆς ἀληθινομένης Ζίτσας Κ. Ἐξάρχου	2000	νικωτέρων σκοπῶν	1000
Ὁ διδάσκαλος κ. Κων. Τσολάκης συνδρομὴν τοῦ Δελτίου	300	Ὁ κ. Γεώργιος Καραμπίνας, ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Ματίνα Παπασταύρου εἰς μνήμην τῶν ἀληθιμονήτων Χρήστου Παπασταύρου καὶ Ζίτσας Κ. Ἐξάρχου	2000	Ὁ δικηγόρος κ. Κων. Σκαρλατινῆς συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	300
Ὁ Γυμνασιάρχης κ. Γεώργ. Μπέγκας	1000	ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	400
Ὁ κ. Κων. Ἀθανασίου συνδρομὴν τοῦ Δελτίου	300	Ὁ δικηγόρος κ. Βύρων Πέτσας ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ Πρεσβευτὴς κ. Γεώργ. Χριστογιάννης «συμβολικὴ προσφορὰ ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς Ἐταιρείας»	1000	Ὁ ἀρχαιολόγος κ. Φώτης Πέτσας, ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημ. Ἰωάννοβιτς, ἰατρός εἰς μνήμην τῆς Ζίτσας Ἐξάρχου	1500	Ὁ φαρμακοποιὸς κ. Ἰωάννης Γεωργιάτης ἀπὸ τὰ Γιάννινα, γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Ἀθαν. Τσεκούρα (δὸρθωσις ἐσφαλμένης ἀναγραφῆς)	1000
Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Λέοντος Ἰ. Μελά νέα εἰσφορὰ εἰς μνήμην Γεωργίου Τσιρογιάννη	1500	Ὁ ζωγράφος κ. Γεώργιος Δουρδούφης πρὸς ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Λέοντος Ἰ. Μελά εἰς μνήμην τῆς Ζίτσας Ἐξάρχου	2000	(διόρθωσις ἐσφαλμένης ἀναγραφῆς)	
Ἡ οἰκογένεια Νικολ. Θεοδούλου εἰς μνήμην Ζίτσας Ἐξάρχου	1500	Ὁ ἀπὸ Συρράκο δικηγόρος κ. Ἀριστείδης Μπαλταζῆς εἰς μνήμην τοῦ Ὀμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἰωάν. Τρικκαλινοῦ, Ἐπιτίμου Προέδρου τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ ἰατρός κ. Δημ. Βαφιαῆς συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500	Ὁ ἴδιος κ. Ἀρ. Μπαλταζῆς συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500
Ὁ κ. Κων. Ἐξαρχος Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἡπειρ. Ἐταιρείας εἰς μνήμην τῆς ἀληθινομένης συζύγου τοῦ Ζίτσας Ἐξάρχου	5000	Ὁ ἰατρός κ. Ἰωάν. Ἀγγιάτης συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	700
Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Σαλαμιάγκα εἰς μνήμην τοῦ ἀληθιμονήτου Ἡπειρώτη λογίου Δημήτρη Σαλαμιάγκα	2000	Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Παπαστεφάνου ἀπὸ Θεσσαλονίκης γιὰ τὸ Δελτίον	300
Ἡ Δίς Κατερίνα Γεωργιάτη εἰς μνήμην τῆς Ζίτσας Ἐξάρχου, νονᾶς τῆς	2000	Ὁ τέως Ὑφυπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Ἰωάν. Σ. Κατσαδήμας εἰς μνήμην τοῦ Δημ. Μηλίγκου	1000
Ἡ κ. Βασιλικὴ Δάμπα - Δρακοπούλου φιλόλογος, ὑπὲρ τῶν γενικωτέρων σκοπῶν		Ὁ δικηγόρος κ. Εὐάγγελος Λυτερίνας ἀπὸ Λάυστα εἰς μνήμην τῶν Γονέων του	1000
		Ὁ ἐκπαιδευτικὸς κ. Πᾶνος Φωλίδης συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	300
		Ἡ κυρία Ματίνα Κουνδούρου στή	

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: 'Από τοῦ 98ου ὑψώματός. 'Αναμνήσεις 'Ηπειρώτου 'Αγωνιστοῦ. 1979.

'Ενα βιβλίο πολυσέλιδο φορτωμένο με ἀναμνήσεις καὶ πλῆθος σπανίων καὶ ἀνεκδότων φωτογραφιῶν. 'Η ἔκδοσή ἔχει δωρηθεῖ στήν «'Ηπειρωτική 'Εταιρεία» καὶ οἱ εἰσπράξεις ἀπὸ τὴν πώληση τῶν ἀντιτύπων πηγαίνουν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἔργου της. Τὸ βιβλίο σὲ πολυτελῆ ἔμφάνιση ἔχει διατηρηθεῖ σὲ 1000 δρχ.

Εἰσπράξεις ἐκ προηγουμένων δρχ. 17.000
Συνέχεια πωλήσεων:

'Ο κ. Γεώργ. Κατσιμήτρος	»	1000
'Ο κ. Ξενοφ. Βαλαμώντες		1000
'Ο κ. Δημ. Δελακώτσης	»	1000
'Η κ. Νίκη Παπαχρυσάνθου	»	1000
'Ο κ. 'Αλέξ. Προκοπίου	»	1000
'Η κ. Εὐαγ. Μαλτέζου	»	1000
'Ο κ. Χρηστίδης Χριστόφ.		1000
'Η κ. 'Ηλ. Παπαστεφάνου		1000
'Η κ. 'Ελευθ. Δόβα		1000

Σύνολο δρχ. 26.000

Μὲ τὸ Γιάννη Τσαμάκο

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα 31)

δώσει τὸ ὄνομά του σὲ μιά ἀπὸ τις κορυφές τῶν Τζουμέρκων, τὴν κορυφή «Γιάννης Τσαμάκος», ποῦ θὰ θυμίζει τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τις θριαμβευτικὲς ἀναβάσεις του στὰ ἑλληνικὰ βουνά, μιά κορυφή κοντὰ στις ἄλλες δίδυμες, τὴ Στρογγούλα καὶ τὴν Κωστιλάτα, ὅπου:

Ψηλά στήν Κωστιλάτα
βόσκουν τὰ πρόβατα
βγαίνουν Θοδωριανίτισσες
μὲ τ' ἀσημοζώναρα

καὶ χορεύουν ἐκεῖ τὸν ξέφρενο νεραϊδοχορὸ τους στὰ καταπράσινα λειβάδια τῶν Τζουμέρκων. Καὶ θὰ χορεύουν καὶ τὸ δοξαστικὸ χορὸ στὴ μνήμη τοῦ Γιάννη Τσαμάκου.

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

μνήμη τοῦ ἀκραίφνευς, τοῦ γνήσιου 'Ηπειρώτη 'Αθανασίου Κουνδούρου Μέλους τῆς 'Εταιρείας	1000
'Η ἴδια στὴ μνήμη τῆς Ζίτσας 'Εξάρχου	1000
'Η ἴδια στὴ μνήμη τοῦ Στ. Πανταζῆ	1000
'Ο κ. Μίμης Παπαδόπουλος ἀπὸ Κοσοδίτσα Βορ. 'Ηπείρου στὴ μνήμη τοῦ Σοφοκλῆ 'Εξάρχου δικηγόρου Πολυτσανίτη	1000
'Η διδασκάλισσα κ. 'Αθηνᾶ Δρόσου - Μάλλιου ὑπὲρ τῶν σκοπῶν τῆς 'Εταιρείας	500
'Ο κ. Μιχαὴλ Κάλος στὴ μνήμη	

τοῦ παλιόκλαυστου υἱοῦ του Εὐθυμίου, ποῦ ἐσῆψε στήν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἐπιχειρηματικῆς του δραστηριότητος	2000
'Ο ἐκπαιδευτικὸς κ. Λάμπρος Δρόσος συνδρομὴ τοῦ Δελτίου	500
'Η κυρία καὶ ὁ κύριος Λέων 'Ιωάννου Μελάς εἰς μνήμην Πάνου Μονά	2000
'Η κυρία Ρίτσα Ν. Τσομιάνη στὴ μνήμη τοῦ συζύγου της Εὐεργέτου τῆς 'Εταιρείας ἀεμινήστου Νικολάου Τσομιάνη πάνω στὸ χρόνο ἀπὸ τὸ θάνατό του	10.000

ΤΡΟΠΑΙΟΝ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ

ΑΛΕΞ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ - Χαρ. Κα-
τσιμητρος, Πρόμαχος τῆς Ἠπείρου.
Ἄριθ. βιβλίου — Ποσόν

Ἐκ προηγουμένων	146.880
Ὅ κ. Γ. Παπακώστας 174	300
Ὅ κ. Νικ. Παπαδόπουλος 917	300
Ὅ κ. Παναγ. Παπασπύρου 964	300
Ὅ κ. Ἰ. Παρασκευόπουλος 179	300
Ὅ κ. Ἀπ. Παπαλάμπρου 199	300
Ἡ κ. Δανάη Παπασπύρου 942	300
Ὅ κ. Βασ. Παπακύριος 918	300
Ὅ κ. Ἐλ. Μούλιος 825	300
Ἡ κ. Μάχη Παπαθεογάρη 919	300
Ὅ κ. Πελοπ. Παπᾶς 903	300
Ὅ κ. Κων. Σάρρας 182	300
Ὅ κ. Ἐλ. Σακκᾶς 98	300
Ὅ κ. Περ. Σιαμπανίδης 789	300
Ὅ κ. Ἐλευθ. Σάσσης 185	300
Ὅ κ. Γεώργ. Παπαδόπουλος 907	300
Ἡ κ. Ἰωάν. Σακελλαρίδου 94	300
Ὅ κ. Ἰωάν. Ρουσοπάνης 92	300
Ὅ κ. Σπ. Παύλιος 62	300
Ὅ κ. Δῆμος Πραμαντιώτης 67	300
Ὅ κ. Κωνστ. Παπαδόπουλος 926	300
Ὅ κ. Βασ. Πεταλᾶς 49	300
Ὅ κ. Φώτης Σαφαρίκας 187	300
Ὅ κ. Ἰωάν. Πουρλός 63	300
Ὅ κ. Βασ. Σαρλῆς 181	300
Ὅ κ. Μάνθος Παρτσάλης 888	300
Ὅ κ. Βασ. Ρόζος 90	300
Ὅ κ. Μιχ. Παπαδόπουλος 924	500
Ὅ κ. Κων. Σακελλαρίου 95	300
Ὅ κ. Ἀναστ. Ράδος 84	300
Ὅ κ. Μίμης Παπαδόπουλος 925	300
	<hr/>
	156.080

Ὅ κ. Κων. Παπαδημητρίου 993	300
Ὅ κ. Κων. Σαφαρίκας 186	300
Ὅ κ. Γεώργ. Εἰάνθης 771	300
Ἡ κ. Ρίτα Σάσση 184	300
Ὅ κ. Ἰωάν. Πατσάκας 836	300
Ὅ κ. Νικ. Παπασταύρου 974	300
Ἡ κ. Ἀθηνᾶ Πλακούτση 59	300
Ὅ κ. Γεώργ. Παπαδημητρίου 983	300
Ὅ κ. Ἀλκης Παρτσάλης 788	300
Ὅ κ. Στέλιος Πανταζίδης 1357	300
Ὅ κ. Χριστόφ. Παπᾶς 965	300
Ὅ κ. Δημ. Βαφιᾶς —	300
Ὅ κ. Ἀθ. Σέμπος 783	300
Ὅ κ. Βασ. Παπᾶς 966	300
Ὅ κ. Ἀλκης Παρδάλης 180	300
Ὅ κ. Ἀλέξ. Καραμπίνης 863	500
Ὅ κ. Ἀλέξ. Παπᾶς 992	300
Ὅ κ. Γεώργ. Πέτσης 55	300
Ὅ κ. Κων. Παπαγεωργίου 1384	300
Ὅ κ. Κων. Σκαρλατίνης —	300
Ὅ κ. Βύρων Πέτσας 54	300
Ὅ κ. Ἀριστ. Μπαλταζῆς —	500
Ὅ κ. Ἰωάν. Ἀγνάντης 390	300
Ὅ κ. Εὐάγ. Λυτερίνας 721	300
Ὅ κ. Ἀνδρ. Μπούζας 79	300
	<hr/>
Σύνολον δρχ.	163.980

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ Φίλοι μας
Συνδρομητῆς καὶ Ἀναγνῶστες
νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα
τους διεύθυνση.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967.
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, δ' από 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970.
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963.
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολή τῆς 'Ηπείρου εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970.
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο μῦθος τῆς ἀλθανικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς 'Ελλάδος, 1963.
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οικονομικὸς προγραμματισμὸς τοῦ ἠπειρωτικοῦ χώρου, 1963.
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζῆς - Πελλερέν, δ' ἠπειρώτης ἀγωνιστῆς, δ' δημοσιογράφος, δ' ποιητῆς, 1964.
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Χρ. Χρηστοβασίλης, δ' διηγηματογράφος, δ' λαογράφος, δ' πατριώτης, 1965.
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - 'Ανάστασις σὲ μαγικο - θρησκευτικὰ «δρώμενα» τῆς λαϊκῆς λατρείας τῆς 'Ηπείρου, 1965.
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, δ' ἠπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966.
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Η ξενιτεία καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970.
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966.
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, 1966.
14. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967.
15. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου καὶ ἡ 'Εθνικὴ Τράπεζα, 1967.
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Αγγελικὴ Χατζημιχάλη καὶ ἡ 'Ηπειρωτικὴ λαϊκὴ τέχνη, 1967.
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρῶται εἰς τὴν Ρουμανίαν (Α' καὶ Β') 1967.
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Σχολεῖα καὶ Διδάσκαλοι τοῦ 'Αλυτρώτου 'Ελληνισμοῦ, 1967.
19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλλήπασαῶς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, 1968.
20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968.
21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ηπειρος καὶ Λακωνία. ('Απὸ τὴν Σπλάντζα ἕως τὸν Αὐτονομιακὸν 'Αγῶνα 1914), 1968.
22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ 'Εθνικὰ Κληροδοτήματα καὶ αἱ πρὸς αὐτὰ ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας, 1968.
23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ: Λορέντζος Μαβίλης, δ' ἥρωας τοῦ Δρίσκου, 1969.
24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: 'Η 'Απελευθέρωσις τῶν 'Ιωαννίνων, 1969.
25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαρᾶς, δ' ἠπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητῆς καὶ λόγιος, 1969.
26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χασιώτης, δ' ἠπειρώτης πατὴρ τῆς Γεωργίας, 1969.
27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τὸ νόημα τοῦ Σουλίου, 1969.
28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνικὴ Πολιτικὴ καὶ οἱ 'Ηπειρῶται 'Εθνικοὶ Εὐεργέται, 1970.
29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Αἱ 'Ηπειρώτισσαι εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, 1970.
30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος, 1970.
31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρῶται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Θωμᾶς Πασχίδης, 1970.
32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Από-

- στολος Ἀρσάκης καὶ ἡ Φιλεκπαιδευ-
τικὴ Ἐταιρεία, 1970.
33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: Ἡ πνευματικὴ
κατάστασις στὰ Γιάννινα στὶς ἀρχὲς
τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ
ξένοι περιηγηταί, 1971.
34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ: Ἡ συμβολὴ τῶν Ἀ-
δελφῶν Ριζάρη εἰς τὴν ἐπανάστασιν
τοῦ 1821, 1972.
35. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπο-
γιαννίτες, Ματσουκάδες, οἱ ξακουσμέ-
νοι αὐτοδίδακτοι γιατροὶ ἀπ' τὸ Ζα-
γόρι τῆς Ἠπείρου, 1972.
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἡπειῶται δημοσιο-
γράφοι στὴ Ρουμανία. Σπ. Σίμος -
Ζαχ. Σαρδέλλης κλπ., 1973.
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν
Βορειοηπειρωτικῶν τραγουδιῶν τῆς
ἀγάπης, 1973.
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπειρώτης
Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἠπίτης, 1973.
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γάμος στὴν
Πυρσόγιαννη τὰ παλιὰ τὰ χρόνια,
1973.
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ
ἀρχιτεκτονικὴ. Ἡπειῶτες μαστόροι
καὶ γεφύρια, 1973.
41. ΔΗΜ. Τ. ΝΟΤΗ ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶ-
νες ἐλευθερίας, 1973.
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χριστόδου-
λος Κλονάρης, Ζαγορίτης, 1975.
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Παρα-
λειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρ-
χαίου πρώτου ἐν Ἠπείρῳ Μαντείου
Δωδώνη, 1975.
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἠπει-
ρος καὶ τὸ Εἰκοσιένα, 1975.
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Παροιμοια-
κὸς λόγος τῶν Ἡπειρωτῶν, 1976.
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη
Γεωργίου Γκάλγκου, 1977.
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρωτικὴ Γῆ,
1977.
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χαράλαμ-
πος Κατσιμήτρος, Πρόμαχος τῆς Ἠ-
πείρου, 1978.
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάννης
Λαμπρίδης, 1979.
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου
ὕψωματος. Ἀναμνήσεις Ἡπειρώτου
Ἀγωνιστοῦ, 1979.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ: ΑΘΗΝΑΙ. Μαυρομιχάλη 7, Τ.Τ. 143.
Τηλ. 36.21.651 — 65.11.669

Ένα γράμμα για σας

Άγαπητή κυρία - Άγαπητέ κύριε,

Στα 25 χρόνια γιορτάζονται συνήθως οι άργυροι γάμοι. Έμείς λοιπόν γιορτάζουμε φέτος την χρυσή μας επέτειο μαζί σας.

Γιατί φέτος συμπληρώνονται 50 δόκληρα χρόνια από τότε που δειλά-δειλά οι πρώτες Έλληνίδες νοικοκυρές (ή μαμά σας, ή γιαγιά σας, κάποιο δικό σας αγαπημένο πρόσωπο) μαγειρεύει για πρώτη φορά μακαρόνια MISKO.

50 δόκληρα χρόνια από τότε που για πρώτη φορά άκουστηκε ή βροντερή φωνή του καλόγερου "Ανάκιε τὰ μακαρόνια νὰ είναι MISKO..." Μισός δηλαδή αιώνας.

Σ' όλο αυτό το διάστημα τα μακαρόνια MISKO έμειναν πρώτα σέ κατανάλωσι. Αυτό δέν είναι τυχαίο. Όφείλεται σ' εκείνο που συνήθως τὸ λένε άμοιβαία έκτίμησι. Σεις έχετε καλό γούστο. Καί ή MISKO δέν σκέφτηκε ποτέ τὸ παραπάνω κόστος που χρειάζεται για νὰ έπιτύχη κορυφαία ποιότητα.

Χρησιμοποίησε πάντοτε διαλεγμένα σιμιγδάλια, πάντοτε τὰ πιο σύγχρονα μηχανήματα, άκολούθησε τόν πιο εξελιγμένο τρόπο (know-how) παραγωγής. Άποτέλεσμα. Τὰ MISKO όχι μόνον είναι τὰ πρώτα μακαρόνια στήν Ελλάδα, αλλά και έξάγονται έξακολουθητικά σέ σοβαρές ποσότητες, στήν Ιταλία, στήν ύπόλοιπη Εύρώπη, στήν Άμερική, στόν Καναδά και στήν Μέση Άνατολή.

Σήμερα ένα στα τρία σπιτία μαγειρεύει MISKO.

Νομίζουμε λοιπόν ότι ένα άπλο εύχαριστώ δέν φτάνει. Σας γράφουμε αυτό τὸ γράμμα, για νὰ σας ύποσχεθούμε ότι ή MISKO θά συνεχίση άκούραστα τίς προσπάθειές της για νὰ σας προσφέρει δ,τι καλύτερο μπορεί νὰ ύπάρξη στήν παγκόσμιο βιομηχανία τών ζυμαρικών.

Σας εύχαριστούμε άλλη μιὰ φορά για τήν άγάπη σας.

MISKO

1927 - 1977

MISKO

50 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΩΤΑ

